

JP utbildning

Ekonomiskt bistånd Handläggningarfrågor

Nils Allan Danielsson

**21 januari 2015
Stockholm**

- Rättssäkerhetsbegreppet vid handläggning, bl.a. krav på dokumentation
- Att ändra positivt biståndsbeslut
- Återkrav av bistånd
- Handläggning av överklaganden
- EU-medborgare
- Gränsdragningsfrågor mellan kommuner
- Personer med missbruksproblematik
- Ideellt skadestånd m.m

Denna kursdokumentation är en sammanställning av de fakta som jag tror kan vara användbara i det dagliga arbetet med ekonomiskt bistånd. Jag har tagit mig friheten att ta bort, kopierat, strukit under och ibland gjort egna kommentarer till de angivna källorna. Det kan hända att något blivit fel och jag hoppas att ni har överseende därmed och vid tveksamheter kollar med källan.

Copyright Nils Allan Danielsson
nillsallan@hotmail.com

RÄTTSSÄKERHET

Jag tror inte att det finns någon klart, av alla accepterad definition av "rättssäkerhet". Ordet "förutsägbarhet" brukar ofta användas och jag tror att nedanstående punkter har bäring för vår verksamhet och kan kanske stötta oss om vi behöver argumentera för att vår verksamhet måste följa de lagar och bestämmelser som finns.

Legalitet

Den offentliga makten utövas under lagarna. **Regeringsformen 1 kap 1 §**

Objektivitet

Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttaga saklighet och opartiskhet. **Regeringsformen 1 kap 9 §**

Offentlighet

Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmänna handlingar. **Tryckfrihetsförordningen 2 kap 1 §**

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. **Socialtjänstlagen 11 kap 5 §**

Varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Förvaltningslagen 4 §

En sökande, klagande eller annan part har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. **Förvaltningslagen 16 §**

Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild.

Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att så har skett

1. om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga, **Förvaltningslagen 17 §**

Beslut inom rimlig tid

Varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vid handläggningen skall myndigheten beakta möjligheten att själv inhämta upplysningar och yttranden från andra myndigheter, om sådana behövs. Myndigheten skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt. Även på andra sätt skall myndigheten underlätta för den enskilde att ha med den att göra. **Förvaltningslagen 7 §**

Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Socialtjänstlagen 11 kap 1 §

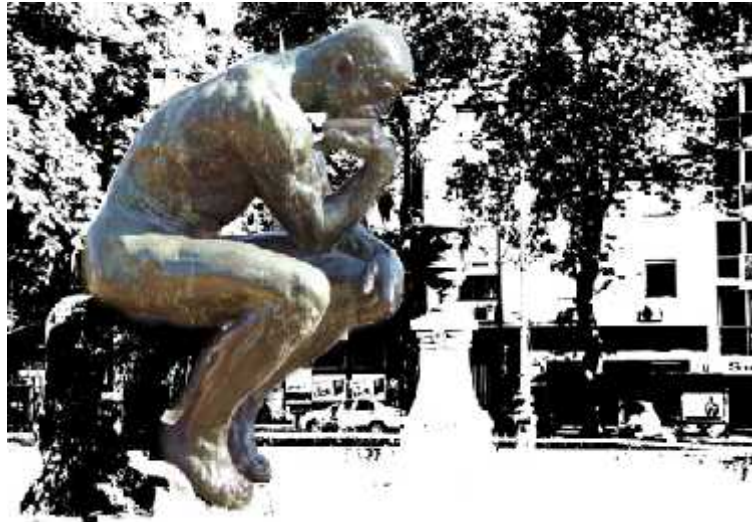
Överklagbarhet

Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, **Socialtjänstlagen 16 kap 3 §**

Varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos förvaltningsrätten.

Kommunallagen 10 kap 1 §

SOCIALENS ROLL I DAGENS SAMHÄLLE?

Är vår huvuduppgift att se till att alla som gör så gott de kan får bistånd så att de har möjlighet till en skälig levnadsnivå om de inte kan ordna det på annat sätt?

eller

Är vår huvuduppgift att vara extraresurs åt Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, så att de inte behöver jobba med de som har störst behov av kvalificerad hjälp?

eller

Är vår huvuduppgift att noga bevaka att biståndstagare ska få så lite pengar som möjligt?

1 kap. Socialtjänstens mål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Ett integrerande samhälle ...

RÄTTVISA?

Vårt jobb är att göra en individuell bedömning utifrån varje sökandes förmågor och behov och ta beslut utifrån deras situation. Därför blir det, som jag ser det, mycket stor risk för missuppfattning om vi kort säger att det ska vara "lika för alla". Vi ska kunna förklara att vi gör en behovsbedömning och tar beslut utifrån det. Det vill säga att det kan tyckas att vi inte kör med "lika för alla", eftersom alla har olika förutsättningar.

- "Varför får inte jag flytta från min lägenhet till en dyrare? Jag vet en som får bistånd till lika dyr lägenhet som den jag vill flytta till! Ska det inte vara lika för alla? Lever vi inte i ett rättssamhälle??!"

Dokumentera - varför då?

RÄTTSSÄKERHET

Det ska klart framgå vad ansökan gäller, vilka faktiska omständigheter och händelser som haft betydelse för bedömningen av rätt till bistånd, vad som beslutats och vilket lagrum vi har för beslutet, socialtjänstlagen 11 kap 5 och 6 §§. Den enskilde har rätt att få reda på hur vi kommit fram till vårt beslut, förvaltningslagen 15, 16 och 17 §§.

SOCIALTJÄNSTLAGEN

11 Kap. Handläggning av ärenden

5 § Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

6 § Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

FÖRVALTNINGSLAGEN

Anteckning av uppgifter

15 § Uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet skall antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild.

Parters rätt att få del av uppgifter

16 § En sökande, klagande eller annan part har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

17 § Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att så har skett

1. om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga,
2. om ärendet rör tjänstetillsättning, antagning för frivillig utbildning, betygssättning, tilldelning av forskningsbidrag eller något jämförbart och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande,
3. om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet, eller
4. om avgörandet inte kan uppskjutas.

Myndigheten bestämmer om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

20 § Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

1. om beslutet inte går någon part emot eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att upplysa om skälen,
2. om ...

OSL 10 kap 3 §: ...En sådan handling eller ett sådant material får dock inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. ...

TILLSYN

Såväl extern som intern. Rättssäkerheten står i centrum.

Med tanke på att allt av betydelse ska dokumenteras, kan det vara viktigt att skriva ner vilken information som vi gett sökande bland annat om de villkor som gäller för att få bistånd. (Det viktiga är dock inte att få det nerskrivet utan det viktiga är att sökanden verkligen tagit emot och förstått vilka regler som gäller.)

Ibland får dokumentation, eller brist på dokumentation, väldigt stor betydelse ...

Åhlénsbranden

En 13-årig flicka som var LVU placerad tände eld på ett varuhus. Frågan var om socialnämnden var skadeståndsansvarig: Hade socialtjänsten gjort en korrekt bedömning av faresituationen, av risken för att något sån' t här skulle kunna hända?

För att kommunen ska ha det skadeståndsansvar som försäkringsbolagen gör gällande krävs det att socialnämnden underlät att föranstalta om en uppsikt som på ett påtagligt sätt skulle ha motverkat faran för att X anlade nya bränder. **Utredningen i målet tillåter emellertid inte vare sig slutsatsen att en sådan uppsikt kunde åstadkommas eller att den inte var möjlig.** HD 27 mars 2013, mål nr T 2847-11

Ådå blev kommunen skyldig att betala drygt 56 miljoner för att det inte fanns dokumenterat hur de utrett och tagit ställning till risken att den omhändertagna flickan skulle vålla skada. (Det är naturligtvis inte säkert att kommunen sluppit skadestånd även om de skrivit ner allt de gjort - det kunde ju varit otillräckliga utredningar/åtgärder.)

UTVÄRDERING, KVALITETSSÄKRING

SoL 3 kap 3 § Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Detta kan göras olika i olika kommuner - kan vara fokus på särskilda grupper, arbetssätt, åtgärder eller annat. Ledningen beslutar och utifrån detta styrs vad som är viktigt att dokumentera.

HANDLÄGGARBYTE

Det kan ibland vara stressigt att i samband med sjukdom eller semester få nya ärenden och då är det viktigt att det lätt går att hitta vad som har betydelse för ärendet, någon sorts sammanfattning. Det kan ju till och med vara så att man vid enstaka tillfälle efter en tid själv glömt bort hur situationen var och hur man resonerat innan man tog beslut ...

Viktigt att få med

VAD ANSÖKAN AVSER, BEDÖMNING, BESLUT OCH MOTIVERING

Går inte att kompromissa bort när det gäller avslagsbeslut. Om det har funnits särskilda skäl är det särskilt viktigt att få med hur detta har påverkat beslutet, för att en annan sökande som har samma "särskilda skäl" ska få en likartad bedömning.

INSAMLAT UTREDNINGSMATERIAL, MED KÄLLHÄNVISNING

Förvaltningslagen 15 §.

LÄMNAD INFORMATION

Vad vi talat om angående regelverket, exempelvis om krav och rättigheter.

Om vi fått tillåtelse att bryta sekretessen genom att exempelvis kontakta anhöriga eller andra myndigheter.

LOKALA PRIORITERINGAR

Ledningen eller arbetsgrupp bestämmer att det ska göras särskilda satsningar, exempelvis på handlingsplaner.

Dokumentation i verksamhet
som bedrivs med stöd av
SoL, LVU, LVM och LSS

Socialstyrelsens
författningssamling

Ska vara lätt att följa ärendet

Handlingar som upprättas och gäller enskilda ska begränsas till att innehålla uppgifter som bedöms vara tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga i förhållande till vad saken gäller (SOSFS 2014:5, 4 kap 1 §).

Journalanteckningar och andra handlingar som hör till den enskildes personakt ska vara väl strukturerade och tydligt utformade och hållas ordnade så att det enkelt går att följa och granska handläggningen av ärenden.

Begrepp som används i dokumentationen ska så långt som möjligt vara entydiga. Av de upprättade handlingarna ska det framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar.

En dokumenterad händelse av betydelse ska även innehålla uppgifter om när händelsen har inträffat. Av varje upprättad handling ska det framgå varifrån uppgifterna kommer, vem (namn, befattning eller titel) som har upprättat den och när det gjordes (år, månad, dag) (SOSFS 2014:5, 4 kap:7, 8 §§).

Journal

De saker som uppräknas i socialtjänstlagen 11 kap 5 § (beslut, åtgärder, faktiska omständigheter och händelser av betydelse för handläggning, genomförande eller uppföljning) ska fortlöpande och utan oskäligt dröjsmål dokumenteras i journalen.

Av journalen ska det framgå när

1. åtgärder enligt första stycket har vidtagits och av vem,
2. faktiska omständigheter eller händelser av betydelse har inträffat, och
3. en handling av betydelse för handläggningen av ett ärende eller för genomförandet eller uppföljningen av en insats har kommit in till eller upprättats av den som bedriver verksamhet.

Av journalen ska det framgå om

1. ställföreträdare, ombud eller biträde har medverkat vid handläggning av ett ärende eller vid genomförande eller uppföljning av en insats, och
2. tolk eller kommunikationsstöd har använts vid kontakter med den enskilde.
3. den enskilde berörs av en Lex Sarah-rapport/-anmälan eller polisanmälan

Allmänna råd

Journalanteckningar bör vara

1. kortfattade,
2. innehålla tydliga hänvisningar till andra handlingar i personakten som ger ytterligare information

Journalanteckningar som görs i samband med ett möte med den enskilde eller ett möte med flera personer bör begränsas till uppgifter om vilka personer som har deltagit vid mötet, vilka frågor som i huvudsak har behandlats och vad mötet har resulterat i.

Journalanteckningar som görs i samband med telefonsamtal och elektroniska meddelanden bör begränsas till uppgifter om vem som har tagit kontakt, i vilket syfte och vad som i huvudsak har kommit fram.

Journalanteckningar som gäller handlingar som har kommit in till eller upprättats av den som bedriver verksamhet bör begränsas till uppgifter om vilken typ av handling det gäller, innehållet i korthet och var handlingen i sin helhet finns tillgänglig i personakten.
(SOSFS 2014:5, 4 kap 9-11 §§)

Dokumenteras, finnas i personakt

En personakt ska innehålla uppdaterade uppgifter om

1. namn
2. personnummer
3. andra kontaktuppgifter till den enskilde.
4. behov av tolk och i så fall vilket språk,
5. behov av kommunikationsstöd,
6. förordnande av god man eller förvaltare med uppgifter om vem som har förordnats, för vilket eller vilka uppdrag samt kontaktuppgifter,
7. om den enskilde har skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering eller beslut om kvarskrivning (SOSFS 2014:5, 4 kap 4, 5 §§)

Dokumentation av en ansökan, begäran, anmälan eller uppgifter som har kommit till nämndens kännedom på annat sätt och som kan föranleda åtgärd ska innehålla uppgifter om

1. vad saken gäller,
2. vem eller vilka som uppgifterna avser,
3. uppgifter av betydelse för saken som har lämnats till nämnden.
4. vem som har lämnat uppgifterna såvida de inte har lämnats anonymt,
5. när och hur uppgifterna har lämnats till nämnden, och
6. namn och befattning eller titel på den som har tagit emot uppgifterna.

Allmänna råd

För att undvika missförstånd bör det framgå av dokumentationen att nämnden har kontrollerat med uppgiftslämnaren att muntliga uppgifter har uppfattats korrekt. (5 kap 1 §)

Om förhandsbedömning (vilket inte behöver göras vid ansökningar eftersom de alltid ska utredas, dvs det finns inget val att bedöma) **leder fram till beslut att inte inleda en utredning**, ska detta dokumenteras med uppgifter om

1. att en utredning inte inleds,
2. skälen för nämndens beslut,
3. beslutsdatum, och
4. namn och befattning eller titel på den som har fattat beslutet.

Allmänna råd

Om den enskilde redan har en personakt hos nämnden, bör beslutet att inte inleda en utredning antingen dokumenteras i personakten eller antecknas på eller i anslutning till den inkomna eller upprättade handling som låg till grund för nämndens förhandsbedömning.

Om den enskilde inte redan har en personakt, bör beslutet att inte inleda en utredning antecknas på eller i anslutning till den inkomna eller upprättade handling som låg till grund för nämndens förhandsbedömning.

Om förhandsbedömningen leder till ett beslut att inleda en utredning ska detta dokumenteras i journalen. Även datum för beslutet samt namn och befattning eller titel på den som har fattat beslutet ska dokumenteras. (5 kap 2, 3 §)

Om den enskilde har lämnat samtycke till att nämnden får kontakta andra myndigheter eller personer, ska den enskildes samtycke dokumenteras. Av dokumentationen ska det framgå

1. vilka andra myndigheter, personer som får kontaktas,
2. vilket syftet är med de olika kontakterna
3. när samtycket har lämnats.

Om den enskilde återkallar hela eller delar av sitt samtycke ska detta dokumenteras så att det tydligt framgår att samtycket inte längre gäller eller har ändrats. (5 kap 5 §)

(Jag tycker att det av dokumentationen ska framgå att den enskilde fått reda på att samtycket kan återkallas och hur det ska gå till - exempelvis att det på samtyckesformuläret kan skrivas "Makulerat" och datum + namn på handläggare som medverkat vid återtagandet. Jag tror att samtyckesformuläret är en allmän handling och inte kan tas bort från dokumentationen. Troligtvis enbart en akademisk fråga eftersom jag tror att det är ytterst sällan den blir aktuell, men det kan kanske ha en lite förtroendehöjande effekt om sökande blir upplyst om sina rättigheter och hur vi ser på vår roll. Av samma anledning tycker jag det är viktigt att tala om vilka andra myndigheters register som vi har tillgång till, dvs som vi kan kolla utan att rucka på vår sekretess.)

Av dokumentationen ska det framgå

1. hur den enskilde uppfattar sina behov,
2. om nämnden har använt standardiserade bedömningsmetoder som en del i utredningen och i så fall vilken eller vilka,
3. vilken bedömning som nämnden har gjort av den enskildes behov,
4. vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning,
5. om den enskilde inte har uttryckt hur han eller hon uppfattar sina behov + skälen till detta. (5 kap 7 §)
6. Om nämnden har upprättat en författningsreglerad plan för insatser till den enskilde. (5 kap 8 §)

Ett beslutsunderlag ska göras inför beslut. Det ska innehålla faktiska omständigheter, händelser av betydelse och bedömningar som ligger till grund för beslutet. Av beslutsunderlaget ska det framgå

1. vad ärendet gäller,
2. vem eller vilka personer ärendet avser, och
3. vilka överväganden som ligger till grund för nämndens förslag till beslut. (5 kap 9 §)

Kommunicering av uppgifter som kommer från någon annan än den sökande ska dokumenteras.

Av dokumentationen ska det framgå

1. när,
2. på vilket sätt uppgifterna kommunicerats,
3. vilka synpunkter som den enskilde har fört fram,
4. samt när och på vilket sätt synpunkterna kom nämnden tillhanda. (5 kap 12 §)

Dokumentationen av ett beslut ska innehålla uppgifter om

1. vem eller vilka beslutet avser,
2. vad som har beslutats,
3. vilket lagrum som ligger till grund för beslutet,
4. vilka skäl som ligger till grund för beslutet,
5. beslutsdatum, och
6. vilken nämnd eller person (namn och befattning eller titel) som har fattat beslutet.

Om ett beslut har rättats enligt 26 § förvaltningslagen (1986:223) eller omprövats enligt 27 §, ska detta dokumenteras med uppgifter om vem som har gjort det och när. (5 kap 14 §)

Verkställighet av beslut, eller dom, ska dokumenteras. (5 kap 20 §)

Om nämnden har underrättat den enskilde muntligt om innehållet i ett beslut eller om hur ett beslut som går honom eller henne emot kan överklagas, ska det av dokumentationen framgå

1. när och
2. på vilket sätt den enskilde har underrättats.

En bestämmelse om att en underrättelse alltid ska göras skriftligt om parten begär det finns i 21 § tredje stycket förvaltningslagen. (5 kap 16 §)

(Jag tycker att vi åxå ska skriva ner att vi, enligt förvaltningslagens 4 § om serviceskyldighet, talat om för sökanden att den har rätt till att få ett skriftligt beslut och anledningen till att vi inte skickar ett skriftligt beslut.)

Av dokumentationen ska det framgå om

1. ett beslut har överklagats,
2. nämnden har omprövat beslutet enligt 27 § förvaltningslagen,
3. nämnden har skickat ett överklagande vidare till förvaltningsdomstol,
4. när en förvaltningsdomstol har avgjort målet,
5. när avgörandet har vunnit laga kraft. (5 kap 17 §)

(Antar att det är givet att dokumentera en domstols dom i ett ärende och hur vi resonerat om det: överklaga eller inte?)

"Uppdrag till utföraren

5 kap 22 § Nämndens uppdrag till en utförare ska dokumenteras och innehålla uppgifter om den enskildes namn, personnummer och andra kontaktuppgifter samt uppgifter som anges i 4 kap. 4 § andra stycket och 4 kap. 5 §.

Dokumentationen av nämndens uppdrag ska också innehålla uppgifter om

1. vilken bedömning som nämnden har gjort av den enskildes behov,
2. vad som ingår i uppdraget,
3. vilket eller vilka mål som gäller för insatsen,
4. former för uppföljning i det enskilda fallet,
5. vilken information som efter en prövning enligt bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), 15 kap. 1 § SoL eller 29 § LSS ska återföras till nämnden i samband med att insatsen avslutas, och
6. namn och kontaktuppgifter till ansvarig handläggare hos nämnden.

?

Av dokumentationen ska det framgå när uppdraget, efter en prövning enligt bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen, har lämnats till utföraren.

5 kap 23 § Åtgärder som vidtas av nämnden för att följa upp att den enskilde får den beviljade insatsen utförd enligt nämndens beslut och gällande författningar ska dokumenteras. Detsamma ska gälla åtgärder som vidtas av nämnden för att följa upp insatsen mot fastställda mål och den planering som har gjorts tillsammans med den enskilde.

Av dokumentationen ska det också framgå om den enskilde har fört fram några klagomål till nämnden på handläggningen av ett ärende eller på genomförandet av en insats och i så fall vilka åtgärder som har vidtagits av nämnden.

Allmänna råd

Av dokumentationen bör det framgå

- när och på vilket sätt insatsen har följts upp,
- hur den enskilde uppfattar insatsen i förhållande till sina behov och önskemål,
- om nämnden har använt standardiserade bedömningsmetoder som en del i uppföljningen och i så fall vilken eller vilka,
- vilken bedömning nämnden har gjort av om insatsen har genomförts enligt nämndens beslut och gällande författningar,
- vilken bedömning nämnden har gjort av den enskildes situation, och
- om några behov av åtgärder har identifierats genom uppföljningen."

(Jag vet inte om praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt SoL 4 kap 4 §, är att betrakta som en insats eller inte. I mina ögon är en insats något som någon söker och vi tar ställning till om vi ska bevilja eller inte, det vill säga att jag anser inte att krav på praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet är en insats. Däremot kan en sökande be/söka om att få vara med i någon av oss ordnad praktik ådå kan det mer liknas vid en insats. Oavsett detta så gäller [bland annat enligt SoL 11 kap 5 §] att vi vid beslut om att ställa krav enligt SoL 4 kap 4 § måste skriva ner hur vi uppfyllt de krav som paragrafen ställer på oss. Vi kan se att sex villkor ska vara uppfyllda och som följaktligen ska dokumenteras.)

SOCIALTJÄNSTLAGEN

4 Kap. Rätten till bistånd

4 § Socialnämnden får begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden ska samråda med Arbetsförmedlingen innan beslut fattas enligt första stycket.

Plankat känsliga uppgifter från tidigare utredning + "utplånat" uppgifter ur journal.

Handläggaren hade i ett ekonomiärende tagit med känsliga uppgifter (om våldtäkt och drogmissbruk gällande den ena av de sökande) från en gammal utredning. Detta skulle inte gjorts och absolut inte utan att prata med sökanden.

Förvaltningen hade senare tagit bort uppgifterna från journalen, vilket enligt JO stämmer överens med bestämmelserna i PuL.

När sådan behandling äger rum ska bl.a. de grundläggande kraven på behandling av personuppgifter som följer av 9 § första stycket a–i PuL beaktas. De personuppgifter som behandlas ska således vara adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen (e) och fler personuppgifter ska inte behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen (f).

Enligt 28 § PuL (jfr 9 § lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten) är den personuppgiftsansvarige, i detta fall nämnden (jfr 11 § förordningen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten), skyldig att på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med PuL. JO

Beslutsdatum: 2013-05-24 Diarienummer: 4907-2012.

PERSONUPPGIFTSLAGEN

Grundläggande krav på behandlingen av personuppgifter

9 § Den personuppgiftsansvarige skall se till att

a) personuppgifter behandlas bara om det är lagligt, b) personuppgifter alltid behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed, c) personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål, d) personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in, e) de personuppgifter som behandlas är adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen, f) inte fler personuppgifter behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen, g) de personuppgifter som behandlas är riktiga och, om det är nödvändigt, aktuella, h) alla rimliga åtgärder vidtas för att rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som är felaktiga eller ofullständiga med hänsyn till ändamålen med behandlingen, och i) personuppgifter inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen.

I fråga om första stycket d gäller dock att en behandling av personuppgifter för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål inte skall anses som oförenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in.

Rättelse

28 § Den personuppgiftsansvarige är skyldig att på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med denna lag eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen. Den personuppgiftsansvarige skall också underrätta tredje man till vilken uppgifterna har lämnats ut om åtgärden, om den registrerade begär det eller om mera betydande skada eller olägenhet för den registrerade skulle kunna undvikas genom en underrättelse. Någon sådan underrättelse behöver dock inte lämnas, om detta visar sig vara omöjligt eller skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats.)

ATT ÄNDRA POSITIVT/GYNNANDE BISTÅNDSBESLUT

BESLUT FATTAT NÄR DET OFFENTLIGGJORTS

Socialstyrelsen skriver i boken "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" sidan 135:

"Om beslutet inte är meddelat anses i praxis myndigheten kunna rätta alla slags fel i ett beslut."

I boken "En introduktion till förvaltningsrätten" står på sidan 61 att

"Frågan om möjligheterna att rätta ett beslut uppkommer först sedan det blivit expedierat, d.v.s. på något sätt offentliggjort för parten (ofta att part fått hem en skriftlig kopia av beslutet). Innan dess räknar man i princip med att alla beslut kan komma att ändras. Se t.ex. RÅ 1972 ref. 2".

GYNNANDE BESLUT HAR NEGATIV RÄTTSKRAFT

Har vi bestämt att någon ska få pengar så gäller som regel detta, även om vi kommer på att det var ett dumt beslut. Gynnande beslut har som regel negativ rättskraft, det går inte att ändra, det vill säga sökanden ska kunna lita på ett beslut från oss. Det finns tre fall där ett gynnande beslut kan ändras.

Återkallelseförbehåll

Vi har i beslutet skrivit in att det kan, och på vilka grunder det kan, ändras.

Vilseledande uppgifter

Om sökanden inte lämnat korrekta uppgifter som legat till grund för beslutet.

Säkerhetsskäl

Är inte så aktuellt för oss (kanske mer aktuellt för de som exempelvis ger bygglov).

RÅ 2000 ref 16 gällde hemtjänst, men ger bra vägledning även för oss när det gäller "negativ rättskraft". Socialstyrelsen har i det ärende uttryckt sitt stöd för denna rättsprincip.

LITE ANNORLUNDA NÄR DET GÄLLER "LÖPANDE" BESLUT

Ett beslut om exempelvis hemtjänst kan ändras om de förhållanden som legat till grund för ursprungsbeslutet, ändras. En kommuns försämrade ekonomiska situation är inget giltigt skäl att ändra ett sådant beslut.

RÅ 2000 ref 16.

ÅTERKALLELSEFÖRBEHÅLLET SKA STÅ I BESLUTET

Ärendet gällde om bistånd kunde krävas tillbaka när sökande fått sommarjobb och fått muntlig information om att det kunde bli aktuellt med återbetalning utifall någon fick andra inkomster. Nämnden hade tagit ett "rambeslut" för juli och augusti, men ansåg att hon skulle betala tillbaka i och med att hon fått sommarjobb. I "rambeslutet" stod det inget om möjligt återkrav.

Genom Regeringsrättens avgörande (RÅ 2000 ref 16) får numera anses fastlagt under vilka förutsättningar ett beslut angående bistånd kan ändras till nackdel för biståndstagaren. Före Regeringsrättens avgörande har det måhända funnits utrymme för att hävda att det på grund av ändrade omständigheter varit möjligt att ändra ett beslut om bistånd även om någon av de ovan nämnda generella förutsättningarna för ändring av beslut inte varit för handen. Jag vill därför inte rikta någon kritik mot nämnden i denna del. JO 2003/04, dnr 4000-2000 sid 240.

Biståndet kunde inte krävas tillbaka.

PENGAR KAN INTE STOPPAS OM BESLUTET MEDDELATS

Sökanden hade fått muntlig information om att biståndet beviljades under förutsättning att hon medverkade i utredningen. Ansökan handlades snabbt och pengarna skickades ut. När handläggaren fick reda på att sökanden inte medverkat i utredningen stoppades betalningen och sökandes informerades via brev om att så skett.

Ett s.k. gynnande förvaltningsbeslut kan inte utan vidare ändras. Beslutet sägs ha negativ rättskraft. Enligt de principer som har utbildat sig i förvaltningsrättslig praxis vinner ett gynnande beslut normalt negativ rättskraft senast vid den tidpunkt när beslutet har expedierats eller på annat sätt tillkännagetts för adressaterna. --- Tidpunkten för när möjligheterna att ändra ett beslut om bistånd upphör torde anknyta till tidpunkten för när beslutet har blivit offentligt (se JO:s ämbetsberättelse 1997/98 s. 348).

JO 2005/06, dnr 635-2003 sid 282.

BESLUT EJ VERKSTÄLLT PÅ GRUND AV ÅTERKALLELSEFÖRBEHÅLL, ÖVERKLAGBART

Enligt beslutet beviljades NN försörjningsstöd för mars månad 2003 med 7 155 kr. Därav skulle 5 528 kr utbetalas omgående, medan 1 627 kr skulle utbetalas vecka 12.

En utgångspunkt är att bistånd betalas ut månadsvis (se bl.a. Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd s. 116). JO har dock förståelse för nämndens strategi att - som angetts i remissvaret - hjälpa NN att "finna en väg ut ur ett passivt bidragsberoende". JO finner inte skäl att i detta ärende anlägga några synpunkter på att det enligt nämndens mening förelåg starka skäl att dela upp utbetalningen av biståndet.

Enligt beslutet skulle utbetalningen vecka 12 göras under förutsättning att "sökande ej haft någon ogiltig frånvaro". Härmed avsågs det praktiskarbete som NN skulle delta i. Frågan är dock hur socialförvaltningen i formellt hänseende skulle ha handlagt ärendet om NN hade uteblivit från arbetsplatsen utan att ha giltiga skäl för det och någon utbetalning således inte skulle ske. I beslutet beviljade socialnämnden NN:s ansökan i sin helhet.

Någon generell regel om under vilka förutsättningar en myndighet kan ändra ett beslut av annan anledning än rena förbiseendefall finns inte. Av allmänna förvaltningsrättsliga principer följer att gynnande beslut som huvudregel inte kan ändras till nackdel för den enskilde. Det har i praxis dock gjorts undantag från denna huvudregel. Ett sådant undantag innebär att ett gynnande beslut kan återkallas med stöd av förbehåll i själva beslutet eller i den författning som ligger till grund för beslutet (se prop. 1985/86:80 s. 39).

Det finns inte några författningsbestämmelser om hur ett sådant förbehåll skall utformas. Någon rättspraxis som klart belyser saken finns inte heller. Det aktuella beslutet kan närmast sägas ha innehållit ett villkor för själva verkställigheten av beslutet i viss del. JO vill inte utesluta att utformningen av beslutet ändå skulle ha gett nämnden möjlighet att ompröva det i denna del.

Även om JO inte finner skäl att rikta någon kritik mot nämnden, anser JO att beslutet borde ha utformats på ett sådant sätt att det tydligare hade framgått att nämnden hade rätt att återta det tidigare beslutet i den aktuella delen för det fall att NN inte fullgjorde sitt praktiskarbete. Härigenom skulle det inte ha rått någon oklarhet om att förordnandet rörande utbetalningen inte gällde enbart verkställigheten, utan att nämnden, med ändring av det tidigare beslutet såvitt här är i fråga, skulle ha haft att fatta ett nytt formellt biståndsbeslut. NN hade då haft möjlighet att kunna överklaga det nya beslutet till länsrätten.

Eftersom NN inte hade haft möjlighet att överklaga en "utebliven verkställighet" av det tidigare beslutet, hade det nu anvisade förfarandet självklart varit lämpligare från rättssäkerhetssynpunkt.

JO 2005/06, dnr 985-2003 sid 287

FÖRVALTNINGSLAGEN

Rättelse av skrivfel och liknande

26 § Ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Innan rättelse sker skall myndigheten ge den som är part tillfälle att yttra sig, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild och åtgärden inte är obehövlig.

Socialstyrelsens handbok "Dokumentation och handläggning inom socialtjänsten"

Rättelse

Enligt 26 § FL får en myndighet som meddelat ett beslut rätta ett uppenbart skrivfel, räknefel eller liknade fel i beslutet. Möjligheten att rätta sådana fel gäller både fel som myndigheten har gjort och fel som någon annan har orsakat. Bestämmelsen gäller enbart felaktigheter till följd av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseenden (s.k. förbiseendefel). Som exempel på sådana fel kan nämnas felaktiga summeringar, stavfel på namn eller att en del av texten i ett beslut har fallit bort på grund av ett tekniskt problem.

Däremot ger bestämmelsen inte myndigheten rätt att ändra i ett beslut på grund av brister i en utredning eller en felaktig bedömning.

Innan rättelse sker i ett ärende som avser myndighetsutövning mot någon enskild ska myndigheten ge den som är part i ärendet möjlighet att yttra sig om det inte är obehövligt.

För att en rättelse enligt 26 § FL ska kunna göras krävs att beslutet är meddelat, vilket innebär att det ska vara expedierat eller på annat sätt ha fått sin slutliga form. Det finns inga bestämmelser i lagstiftningen som reglerar om ett beslut kan ändras före den tidpunkten. Om beslutet inte är meddelat anses i praxis myndigheten kunna rätta alla slags fel i ett beslut. sidan 135

ÅTERKRAV AV BISTÅND

Grundregeln är att den som gör så gott den kan och ändå inte får en skälig levnadsnivå har rätt till bistånd om det inte går att lösa på annat sätt. Även om sökanden i framtiden kommer att få stora inkomster, så är detta som regel inte anledning att kräva att biståndet ska betalas tillbaka.

"Att införa en generell återbetalningsskyldighet för ekonomiskt bistånd skulle ge socialtjänsten en funktion av låneinstitut, vilket enligt regeringens mening bl.a. skulle vara oförenligt med biståndets principiella funktion som en rättighet. En kravverksamhet kräver vidare alltför stora resurser för kommunerna." Socialutskottets betänkande 1996/97:SoU 18 sidan 50.

Förskott på förmån, SoL 4 kap 1 §

Den som uppfyller villkoren i SoL 4 kap 1 § och därmed är berättigad till bistånd, kan dock beviljas bistånd med villkor om att det ska betalas tillbaka om det avser en period som sökanden väntar någon form av ersättning för, exempelvis a-kassa eller lön.

Lagrum SoL 9 kap 2 § - där det även anges vilka två ytterligare tillfällen som bistånd enligt SoL 4 kap 1 § kan beviljas med villkor om återbetalning: till den som är indragen i arbetskonflikt, eller till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

SoL 4 kap 2 § när villkoren i SoL 4 kap 1 § inte är uppfyllda

Om någon inte uppfyller villkoren i SoL 4 kap 1 §, men som beviljas bistånd ändå (exempelvis någon som haft inkomster att betala sin hyra med, men ändå inte gjort det och vill ha hjälp för att slippa vräkning) enligt SoL 4 kap 2 §, kan få som villkor för biståndet att det betalas tillbaka utan att det är fråga om förskott på förmån, arbetskonflikt eller yttre omständigheter. Men socialtjänstlagens bestämmelser om vad som gäller för att kräva tillbaka bistånd är dock lika oavsett om det är fråga om förskott på a-kassa eller för kommunen "frivilligt" bistånd för att hjälpa någon att bli av med en fordringsägare.

Tre villkor för att kunna kräva tillbaka

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt SoL skall vara skriftligt. Beslutet skall innehålla uppgifter om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde, SoL 9 kap 3 §.

Eller om den enskilde lämnat felaktiga uppgifter

Om sökande genom att lämna oriktiga uppgifter fått för mycket pengar, och inte frivilligt betalar tillbaka det, så ska vi få vår fordran fastslagen av förvaltningsrätten för att kunna föra talan om ersättning.

Den enskilde behöver inte överklaga

Om den enskilde inte vill betala kan vi begära att förvaltningsrätten fastslår vår fordran. För att de ska fastslå vår fordran krävs att regelverket har följts (enligt ovan) och att den enskilde har möjlighet att betala. Det är vår sak att utreda om den enskilde har möjlighet att betala. Om den trots våra försök/kontakter inte hör av sig, så kan vi utgå ifrån att den kan betala (prop 1979/80:1 sidan 371).

SoL 9 kap. Återkrav m.m.

1 § Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § utgetts obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

2 § Socialnämnden får, i andra fall än som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har erhållit enligt 4 kap 1 § endast om det har lämnats

1. som förskott på en förmån eller ersättning,
2. till den som är indragen i arbetskonflikt, eller
3. till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Har ekonomisk hjälp lämnats i annat fall än som avses i 4 kap 1 § får socialnämnden återkräva hjälpen, om den har getts under villkor om återbetalning.

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf skall vara skriftligt. Beslutet skall innehålla uppgifter om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.

3 § Vill socialnämnden föra talan om ersättning som en enskild inte återbetalar frivilligt för ekonomisk hjälp som avses i 1 § eller 2 § eller för kostnader som kommunen har haft enligt 8 kap 1 § första eller andra stycket, skall talan väckas hos förvaltningsrätten inom tre år från det kommunens kostnader uppkom. Talan väcks vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt.

Talan om ersättning får inte bifallas, om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.

Kräva tillbaka vid utbetalning av skatteåterbäring från tidigare år? Ok, Kammarrätten i Jönköping, 22 september 2005, mål nr 1138-05

Lämna fordran till kronofogden utan att få fordran fastställd av förvaltningsrätten? Inte Ok, JO, 12 januari 2012, dnr 6332-2010

Kan de som har utmätning betala av sitt förbehållsbelopp? Ja, enligt Kammarrätten i Göteborg, 20 maj 2009, mål nr 7614-08,

(Min kommentar: känns lite konstigt att det skulle vara möjligt att betala skuld till oss, när kronofogden gör utmätning och tar så mycket de anser möjligt? Men med en dom som ovan, så kan vi ju ställa oss i kö hos kronofogden och se vad vi kan få - vilket jag tycker alltid borde vara möjligt så länge det ursprungliga beslutet med villkor om återbetalning varit korrekt. Det torde vara kronofogdens sak att bevaka att inte personen genom att betala blir ur stånd att försörja sig och sin familj!?)

Kan vi dra på kommande bistånd sådant som sökanden skulle redovisat tidigare månader? Nej, inte när det gällde inkomster/tillgångar som inte redovisats i maj/juni och ansökan gällde september, tyckte Kammarrätten i Göteborg, 8 februari 2012, mål nr 6671-11.

Ja, när det gällde inkomster i augusti som inte redovisats och ansökan gällde november, tyckte Kammarrätten i Stockholm 31 oktober 2011, mål nr 3100-11.

(Min kommentar: Socialtjänsten har ingen straffande uppgift. Kronofogden är den som i samhället sköter utmätning. Som regel ligger riksnormen under det normalbelopp som kronofogden anser vara nödvändigt att ha kvar att leva på. Att vi skulle använda vår makt, så att sökanden, genom vår "kvittning", skulle tvingas leva under gränsen för skälig levnadsnivå för att den tidigare inte fyllt i korrekta uppgifter tycker jag verkar väldigt konstigt. Däremot kan det bli fråga om bidragsbrott och anmälan om detta. Därför delar jag kammarrätten i Göteborgs uppfattning. Jag tycker även nedanstående dom från HFD talar för att vi inte ska straffa någon genom att flera månader senare låta den leva under norm.)

Kan vi dra på kommande bistånd sådant som sökanden fått för kostnader i samband med umgänge som inte blivit av?

I målet är utrett att NN beviljats ett ekonomiskt bistånd om 938 kr avseende kostnader som skulle uppkomma under ett umgänge med hans dotter. Det är vidare utrett att kostnaderna i fråga inte uppstod.

En socialnämnd kan i en sådan situation återkräva beloppet genom en frivillig uppgörelse med sökanden. Om en uppgörelse inte kan komma till stånd kan nämnden antingen väcka talan om förutsättningar föreligger för detta eller efterge ersättningsskyldigheten. Det finns inte något utrymme för en korrigerig eller kvittning av det slag som är aktuellt i målet. Överklagandet ska således avslås.

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD, 26 april 2013, mål nr 2486-12)

Men vad tyckte en kammarrätt, tio dagar efter HFD:s dom, om NN som i present av sin mamma fått en veckas utlandsvistelse till sig och två av sina barn?

Nämnden hade avslagit för hela månaden, pga att de varit utomlands en vecka.

Kammarrätten: Mot bakgrund av det ovan anförda kan det inte sägas framgå att NN genom att vara utomlands försenat familjens möjligheter att bli självförsörjande. Det finns inte heller uppgifter i utredningen som visar att NN under den tid han befann sig utomlands skulle ha fått del av olika rehabiliteringsinsatser och därigenom ha blivit i stånd att bidra till familjens försörjning.

Med hänsyn härtill har familjen haft rätt till försörjningsstöd för juli 2012.

NN får genom den utlandsresa han blivit bjuden på anses ha fått sina egna och två av barnens behov tillgodosedda på annat sätt under tiden 16 - 23 juni 2012. På så sätt har en inbesparad kostnad uppstått i juni 2012 som ska beaktas vid beräkningen av försörjningsstödet för den efterföljande månaden. Med hänsyn härtill ska från försörjningsstödet för juli 2012 avräknas ett belopp motsvarande en vecka för NN och två av barnen.

Kammarrätten i Jönköping, 6 maj 2013, mål nr 270-13

I kronofogdens förbehållsbelopp ingår dels boendekostnad, dels ett belopp som ska täcka vanliga levnadsomkostnader. Bland annat mat, kläder, hygien, telefon, försäkringar och andra mindre utgifter för tillfälliga behov. Det beloppet kallas normalbelopp och varierar beroende på familjesituation. Till exempel tillägg för barn.

Varje år publiceras föreskrifter om bestämmande av förbehållsbelopp med mera och för 2015 är normalbeloppet

4 675 kronor för en ensamstående vuxen

7 723 kronor för sammanlevande makar eller sambor

2 480 kronor för barn till och med 6 år

2 855 kronor för barn 7 år eller äldre (vår riksnorm för 19-20 år= 3 280 kr, vilket kan göra att hushåll kommer under norm pga införsel från kfm!)

(Förr kallades detta existensminimum och) det är den minsta summa som den som av någon anledning är skyldig någon pengar ska ha kvar för att klara sig - även om den är skyldig många miljoner kronor för de grävsta tänkbara brott, även värre än bidragsbrott.

Framställan/begäran till Försäkringskassan om utbetalning av retroaktiv ersättning är inte återkrav enligt socialtjänstlagen 9 kap.

Såväl sökande som förvaltningsrätten hade blandat ihop SoL:s bestämmelser om återkrav med bestämmelserna i 107 kap socialförsäkringsbalken (SFB) om "Sammanträffande av förmåner vid retroaktiv utbetalning" 5 § som säger att retroaktivt beviljad ersättning får efter begäran av socialnämnden betalas ut till nämnden. Förvaltningsrätten hade hänvisat till reglerna i SoL om att ett beslut med villkor om återbetalning måste vara skriftligt, delgivet och motiverat och därför ansett att sökanden skulle få pengarna. Men kammarrätten ändrade på detta och sa att förvaltningsrätten skulle ha avisat överklagan.

Kammarrätten i Jönköping 30 september 2013, mål nr 1322-13

Vårt beslut att göra en framställan/begäran är inte överklagbart (handläggningsbeslut som inte finns någon överklaganbestämmelse om). Om sökande inte är nöjd så får den, enligt SFB 113 kap 10 §, överklaga Försäkringskassans beslut att skicka pengarna till oss, RÅ 1986 ref 138 och RÅ 2001 ref 58. Om sökanden ändå skickar överklagan till oss, så ligger det inte i vårt uppdrag att avvisa överklagan. Vi ska bara göra en rätt-tidsbedömning och, om den kommit in i rätt tid, skicka den vidare till förvaltningsrätten som avgör om överklagan ska avvisas eller inte.

Det kan vara bra att bevilja bistånd med villkor om återbetalning enligt SoL, även om vi samtidigt skickar begäran till Försäkringskassan. Kammarrätten (Jönköping 22 februari 2011, mål nr 1276-10) tyckte att även om Försäkringskassan gjort fel och trots vår framställan skickat pengar till sökanden, så behöver de inte ersätta oss. Kammarrätten instämmer i Förvaltningsrättens domskäl: Någon inestående retroaktiv periodisk ersättning att utbetala till socialnämnden ... finns efter utbetalningen inte. Försäkringskassan kan därför inte i förevarande ordning åläggas att ersätta socialnämnden för utgivet bistånd till enskild. Det vore himla käckt om vi kunde ha samma resonemang om vi skickat pengar fel: "Tyvärr, finns inga pengar kvar" :-)

HANDLÄGGNING AV ÖVERKLAGANDEN

Förvaltningslagen

23 § Ett beslut överklagas skriftligt. I skrivelsen skall klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han begär.

Skrivelsen ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Den skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna och beslutet överklagas till en förvaltningsrätt eller kammarrätt, skall överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Tiden för överklagande av sådana beslut som gäller föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och som inte delges räknas från den dag då beslutet gavs till kända. Har beslutet getts till kända vid mer än ett tillfälle, räknas tiden från dagen för det sista föreskrivna tillkännagivandet.

4 § Varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Frågor från enskilda skall besvaras så snart som möjligt.

Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet, bör myndigheten hjälpa honom till rätta.

Överklagandehantering

Om överklagan kommit in i rätt tid, stämplas den med "Inkommit i rätt tid enl. 24 § FVL" och underskrift.

En förvaltningsrätts bedömning att ett överklagande kommit in i rätt tid är bindande för kammarrätten. HFD 2011 ref. 65.

Tre veckor, olika för sökande och för oss

Överklagan ska ha lämnats inom tre veckor från det att den sökande har fått del av beslutet, förvaltningslagen (FL) 23 § Om vi inte tillämpar delgivning av avslagsbeslut kan det ibland vara svårt att avgöra när sökande tagit del av beslutet. Då gäller klagandes uppgift om när den fick beslutet skriftligt och överklagningstiden räknas från den dagen, JO:s ämbetsberättelse 2006/07 sidan 319, Dnr 776-2004.

Det är inte möjligt att förlänga överklagningstiden exempelvis på grund av att sökanden haft mycket att göra eller varit sjuk. Det finns i förvaltningslagen inget utrymme för detta. Om försening däremot beror på att den klagande av oss fått felaktiga uppgifter om hur beslutet överklagas eller om överklagan har lämnats till förvaltningsrätten istället för till oss, ska överklagan inte avvisas, FL 24 §.

Vill sökande ändå få sin sak prövad kan de göra ny ansökan och få nytt beslut. Ibland kan situationen vid det nya beslutet vara likartat som det var tidigare och på så vis får de möjlighet att överklaga igen.

Avvisningsbeslut är överklagbart

Om överklagan kommit in för sent ska den avvisas. Detta beslut ska tas enligt kommunens delegationsordning. Beslutet att avvisa kan överklagas till förvaltningsrätten på samma sätt som beslut om ekonomiskt bistånd, FL 30 §.

Vi kollar inte överklagbarheten, bara om det kommit in i rätt tid

Vi ska bara pröva om överklagan har kommit in i rätt tid. Det är förvaltningsrättens uppgift att utreda och besluta om övriga förutsättningar är uppfyllda, till exempel om det är ett beslut som över huvud taget går att överklaga, Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd (2013) sidan 137.

Se även JO-beslut 18 december 2012, dnr 4434-2012 och 26 oktober 2011, dnr 889-2011, nämnden skickat tillbaka överklagan eftersom de bedömde att klaganden inte var part i målet och därmed inte hade rätt att överklaga.

Om vi ändrar beslutet efter att det överklagats

Om det överklagade beslutet "är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska myndigheten ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part" FL 27 §.

Om vi ändrar beslutet så att klagande helt får igenom sin ansökan behöver inte överklagan skickas vidare till förvaltningsrätten, men om vi enbart delvis går den klagande till mötes, gäller överklagan de saker som vi inte beviljat enligt klagandes ansökan, FL 28 §. I sådana fall ska kopia på det nya beslutet skickas med överklagan till förvaltningsrätten.

Överlämna överklagan till förvaltningsrätten

Har inte överklagan kommit in för sent, och vi inte ändrat beslutet helt efter den klagandes önskemål, ska vi lämna den vidare till förvaltningsrätten. Detta bör ske inom en vecka, Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd (2013) sidan 138. Kopia på överklagan läggs i personakten. Om vi även gör ett yttrande kan det få ta ytterligare några dagar, JO-beslut 21 juni 2012, dnr 2605-2012.

Det finns inga bestämmelser i förvaltningslagen som säger att vi är skyldiga att bifoga ett yttrande med överklagan till förvaltningsrätten, Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd (2013) sidan 138.

De tidigare journalanteckningar som berör det överklagade beslutet ska då också bifogas till förvaltningsrätten. Det viktigaste är den bedömning som ligger till grund för beslutet, men även andra bakgrundsfakta som kan spela in kan tas med. Om det i journal tidigare står saker som inte har med det överklagade beslutet att göra ska detta inte tas med. Saker som kan upplevas som kränkande, exempelvis om någon varit på behandlingshem eller misskött sig på något sätt och som inte har betydelse för det överklagade beslutet, måste tas bort från de journaler vi bifogar överklagan -tycker jag ... JO:s beslut 3 januari 2013 (dnr 5531-2011)

tolkar jag inte så att alla saker i ärendet ska med, utan bara uppgifter som har betydelse för det överklagade beslutet.

Följande saker ska skickas med till förvaltningsrätten

1. Överklagan i original. Överklagan är ställd till förvaltningsrätten, så därför ska de ha originalet. Vi behåller kopia.

2. Kopia på ansökan. (Om muntlig ansökan gjorts, ange när, hur och vad som ansökts om). Ansökan är ställd till oss, så därför ska vi ha originalet.

3. Beslutet och eventuell övrig information som klaganden fått i samband med beslutet.

4. Journalanteckningar av betydelse för beslutet.

Precisera anledningen till avslaget. Ta exempelvis vid ogiltig frånvaro med tid och datum för frånvaron.

5. Normberäkning

6. Kopior på alla intyg och andra handlingar som har betydelse för beslutet, exempelvis läkarintyg och arbetsförmedlingens handlingsplan om detta har haft betydelse för beslutet.

7. Gärna direktnummer till handläggare (kan exempelvis skrivas vid signerad journalanteckning)

JO gör, som nämnts ovan, en mycket vid tolkning av vad "handlingar i ärendet" betyder och anser att det omfattar alla handlingar, även de som inte har med avslagsmotiveringen att göra, JO-beslut 3 januari 2013, dnr 5531-11. *Jag antar att JO räknar att "ärendet" räknas ifrån när ansökan lämnats in/framförts till dess att beslut är taget och verkställt. Denna förvaltningsrättsliga användning är alltså inte samma som vi många gånger använder när vi pratar om aktuella "ärenden".*

Förvaltningsrättsdom går oss emot

Omedelbar verkställighet eller inhibition

Som regel ska en dom som gått oss emot verkställas omedelbart, oavsett om vi ska överklaga eller inte, socialtjänstlagen 16 kap 3 §, Socialstyrelsen handbok Ekonomiskt bistånd (2013) sidan 131 och 139. Det betyder att om förvaltningsrätten och vi har olika åsikter så är det förvaltningsrättens åsikt som gäller och vi ska följa domen, exempelvis utreda ytterligare eller betala ut bistånd.

Om det finns särskilda skäl kan vi begära att kammarrätten beslutar att vi inte behöver verkställa förvaltningsrättsdomen förrän den trätt i laga kraft. Vi begär då inhibition hos kammarrätten, förvaltningsprocesslagen (FPL) 28 §, SoL 16 kap 3 §. Särskilda skäl kan vara att det rör sig om stora summor och att vi tycker att förvaltningsrättsdomen är fel. Begäran om inhibition ska göras direkt när vi får förvaltningsrättsdomen. Vi överklagar den och skickar då med alla handlingar (det bästa är om vi hinner få färdigt överklagande) som kan

visa för kammarrätten att förvaltningsrättsdomen är fel. Eventuellt får vi skriva att vi kompletterar överklagan med ytterligare uppgifter senare.

Överklaga till kammarrätten eller inte?

Om vi anser att förvaltningsrätten felaktigt gått emot vårt beslut kan vi överklaga till kammarrätten.

Kammarrätten tar bara upp överklagningar (=beviljar prövningstillstånd) om det är 1) av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas, 2) anledning förekommer till ändring i det slut var till förvaltningsrätten kommit eller 3) det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet. Det gäller alltså för oss att peka på att något av detta är aktuellt för att vi ska få prövningstillstånd.

Överklagan ska lämnas till förvaltningsrätten så att de får det senast tre veckor från datumet för förvaltningsrättsdomen. Överklagningstiden för offentlig part räknas alltså från datumet för förvaltningsrättsdomen. När det gäller enskilda räknas däremot överklagningstiden från det datum de fick del av beslutet, FL 23 §.

Kammarrättsdom som går emot

Om vi anser att en fråga är principiellt väldigt viktig begär vi att Högsta förvaltningsdomstolen (HFD, hette tidigare Regeringsrätten) ska ta upp ärendet. HFD tar upp frågan om det är principiellt viktig och detta kan vara ett skäl till att beslutet att överklaga till HFD ska tas av nämnd.

Överklaga information om krav på bilförsäljning och bostadsbyte, rådsumbeslut

En skrivelse från en socialförvaltning med anmodan till en biståndstagare att inom viss tid sälja sin bil vid äventyr att rätten till bistånd annars kunde ifrågasättas har ansetts innefatta ett överklagbart beslut.

RÅ 2007, ref 7.

Såvitt utredningen ger vid handen måste ”informationen” till S. N. anses ha innefattat en form av åläggande för henne att sänka sin boendekostnad. Om hon inte gjorde det riskerade hon att inte längre få bistånd till hela kostnaden. Enligt min mening ligger det därför nära till hands att anse att ”informationen” har utgjort ett förvaltningsbeslut som har kunnat överklagas och att S. N. därför skulle ha fått en överklagandehänvisning. S. N. skulle då ha haft möjlighet att få sin rätt till bistånd till boendekostnaden prövad av domstol innan tidsfristen för att skaffa en billigare bostad hade gått ut.

JO 14 september 2009, dnr 2231-2008

Överkurs: förvaltningsprocesslagen 29 §

”Reformatio in pejus” inte ok: klaganden kan inte få det sämre pga sin överklagan, HFD 2013 ref 1 om vapeninlösen.

”Reformatio in melius” ok om det finns särskilda skäl: rätten kan om det finns särskilda skäl besluta bättre än vad den klagande yrkat, Kammarrätten i Sundsvall 18 december 2014, mål nr 87-14 ansåg inte detta var tillämpligt när överklagan gällde avgift för omsorg och service och förvaltningsrätten ansåg att hyreskostnaden skulle sänkas.

EU-MEDBORGARE

+norrmän, islänningar & liechtensteinare = EES-medborgare

En av grundtankarna med Europeiska unionen är att underlätta den fria rörligheten för unionsmedborgare. Hur bidrar vi på bästa sätt till detta?

Rörlighetsdirektivet 2004/38/EG

Artikel 24

Likabehandling

1. Om inte annat följer av sådana specifika bestämmelser som uttryckligen anges i fördraget och sekundärlagstiftningen skall alla unionsmedborgare som enligt detta direktiv uppehåller sig i den mottagande medlemsstaten åtnjuta samma behandling som den medlemsstatens egna medborgare inom de områden som omfattas av fördraget.

Även familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat, men som har uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt, skall åtnjuta denna rättighet.

Det betyder att vi som steg ett ska ha reda på om personen vistas här enligt rörlighetsdirektivet, det vill säga: Har personen uppehållsrätt? Om personen inte har uppehållsrätt begränsas som regel bistånd till hjälp i akut nödläge, exempelvis hjälp med hemresa om detta inte går att ordna på annat sätt.

Som steg två ska vi, om personen har uppehållsrätt, utreda om sökanden uppfyller socialtjänstlagens villkor för att ha rätt till bistånd. De som gör så gott de kan för att så snabbt som möjligt bli självförsörjande ska ha bistånd så de klarar sig om det inte går att lösa på annat sätt.

Steg 1: Har personen uppehållsrätt?

Det första vi ska göra är alltså att utreda om sökanden uppfyller villkoren för att ha uppehållsrätt.

Det finns enligt i utlänningslagen fyra olika kategorier som har uppehållsrätt. Dessutom har deras familjemedlemmar uppehållsrätt, även om de inte är EES-medborgare.

Tidigare, innan 1 maj 2014, fanns en registreringskyldighet hos Migrationsverket för tre av kategorierna. Nu är det bara familjemedlemmar som kommer ifrån något land utanför EES, som ska söka om uppehållskort hos Migrationsverket. Det vill säga att i de fall som sökanden består av en unionsmedborgare och dennes familjemedlem från icke-EES-land, så kan vi se dennes uppehållskort för att veta att den enligt Migrationsverkets bedömning uppfyller kraven som familjemedlem.

I utlänningslagen 3 a kap finns bestämmelser om EES-medborgares uppehållsrätt. I många fall finns det väldigt konkreta bestämmelser som vi kan ha nytta av att känna till att de finns.

Utlänningslagen

3 a kap. Uppehållsrätt för EES-medborgare m.fl.

Allmänna bestämmelser

1 § Med uppehållsrätt avses en rätt för EES-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd i enlighet med vad som sägs i detta kapitel. Lag (2006:219).

2 § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ Med familjemedlem till EES-medborgare avses i denna lag en utlänning som följer med eller i Sverige ansluter sig till en EES-medborgare och som är

1. make eller sambo till EES-medborgaren,
2. släkting i rakt nedstigande led till EES-medborgaren eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av någon av dem för sin försörjning eller är under 21 år,
3. släkting i rakt uppstigande led till EES-medborgaren eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av någon av dem för sin försörjning, eller
4. annan familjemedlem, om familjemedlemmen i det land som han eller hon har kommit från är beroende av EES-medborgaren för sin försörjning eller ingår i EES-medborgarens hushåll eller om det av allvarliga hälsoskäl absolut krävs att EES-medborgaren personligen tar hand om familjemedlemmen.

Med familjemedlem till EES-medborgare avses i denna lag även en utlänning med sådan familjeanknytning som anges i första stycket till en svensk medborgare som återvänder till Sverige efter att ha utnyttjat sin rätt till fri rörlighet enligt rörlighetsdirektivet och som utlänningen har följt med eller anslutit sig till när den svenska medborgaren utnyttjat sin rätt till fri rörlighet. Lag (2014:198).

Uppehållsrätt

3 § En EES-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning,
3. är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
4. har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige. Lag (2006:219).

4 § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ En sådan familjemedlem till en EES-medborgare som avses i 2 § första stycket har uppehållsrätt om EES-medborgaren har uppehållsrätt enligt 3 §.

En sådan familjemedlem till en EES-medborgare som avses i 2 § andra stycket har uppehållsrätt.

Uppehållsrätt enligt första eller andra stycket föreligger inte om ett äktenskap ingåtts, ett samboförhållande inletts eller en utlänning adopterats uteslutande i syfte att ge utlänningen uppehållsrätt. Lag (2014:198).

5 § Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Lag (2006:219).

Att behålla uppehållsrätt i vissa fall /Rubriken trädde i kraft I:2014-05-01, fanns tidigare i förordningen/

5 a § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgare som har uppehållsrätt som arbetstagare eller egen företagare enligt 3 § 1 anses som arbetstagare respektive egen företagare och behåller sin uppehållsrätt även om han eller hon

1. drabbas av tillfällig arbetsförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall, eller
2. inleder en yrkesutbildning.

I fall som avses i första stycket 2 måste utbildningen ha samband med den tidigare sysselsättningen, förutom i fall då EES-medborgaren är ofrivilligt arbetslös.

En EES-medborgare som har uppehållsrätt som arbetstagare enligt 3 § 1 anses som arbetstagare och behåller sin uppehållsrätt om han eller hon är ofrivilligt arbetslös efter mer än ett års anställning och har anmält sig som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen.

Har EES-medborgaren fullgjort en anställning som varit tidsbegränsad till mindre än ett år eller inträffar den

ofrivilliga arbetslösheten under de första tolv månaderna av en anställning, anses EES-medborgaren under motsvarande förutsättningar i stället som arbetstagare i sex månader och behåller sin uppehållsrätt under samma tid. Lag (2014:198).

5 b § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare behåller sin uppehållsrätt om den person från vilken han eller hon härlett sin uppehållsrätt avlider, under förutsättning att familjemedlemmen då har vistats i Sverige som familjemedlem under minst ett år och

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
3. är medlem i en familj som redan är bildad i Sverige av en person som uppfyller villkoren i 1 eller 2. Lag (2014:198).

5 c § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som är släkting i rakt nedstigande första led till EES-medborgaren och som är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige behåller sin uppehållsrätt om den förälder från vilken han eller hon härlett sin uppehållsrätt avlider eller reser ut ur Sverige. Detsamma gäller en person som har vårdnaden om familjemedlemmen. Upphållsrätten kvarstår till dess att familjemedlemmen har avslutat studierna. Lag (2014:198).

5 d § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare behåller sin uppehållsrätt om anknytningen till den person från vilken han eller hon härlett sin uppehållsrätt upphör genom äktenskapsskillnad, ogiltigförklaring av äktenskapet eller upphörande av samboförhållandet, under förutsättning att han eller hon uppfyller vad som föreskrivs i 5 b § 1, 2 eller 3 och

1. äktenskapet eller samboförhållandet har varat i minst tre år, varav minst ett år i Sverige, när förfarandet för äktenskapsskillnad eller ogiltigförklaring av äktenskapet eller upplösning av samboförhållandet inleds,
2. vårdnaden av EES-medborgarens barn har överlåtits på familjemedlemmen,
3. det är befogat med hänsyn till särskilt svåra omständigheter i förhållandet, eller
4. familjemedlemmen genom överenskommelse mellan föräldrarna eller genom domstolsbeslut har rätt till umgänge med ett barn och denna umgängesrätt måste utövas i Sverige. Lag (2014:198).

Permanent uppehållsrätt

6 § En EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt. Lag (2006:219).

7 § En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare och som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år med den person från vilken han eller hon härleder sin uppehållsrätt, har permanent uppehållsrätt. Lag (2006:219).

8 § Det som sägs i 6 och 7 §§ påverkas inte av tillfälliga vistelser utanför Sverige som inte överstiger sammanlagt sex månader per år eller av en längre vistelse utanför Sverige på grund av obligatorisk militärtjänstgöring. Detsamma gäller vid vistelse utanför Sverige under högst tolv på varandra följande månader på grund av graviditet och förlossning, allvarlig sjukdom, studier eller yrkesutbildning, utstationering på grund av arbete i ett annat land eller särskilda skäl. Lag (2006:219).

9 § Den permanenta uppehållsrätten gäller utan villkor och kan endast upphöra om utlänningen har vistats utanför Sverige i mer än två på varandra följande år. Lag (2006:219).

Upphållskort m.m. /Rubriken trädde i kraft I:2014-05-01/

10 § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare och som har uppehållsrätt ska ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast tre månader efter det att han eller hon kom till Sverige. Detta gäller dock inte för en utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd eller som inom tre månader från ankomsten till Sverige har ansökt om ett sådant tillstånd. Lag (2014:198).

11 § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ Om det kan antas att en EES-medborgares familjemedlem är skyldig att ansöka om uppehållskort enligt 10 §, får Migrationsverket förelägga honom eller henne att fullgöra denna skyldighet. Migrationsverket får även förelägga familjemedlemmen att lämna in sådana handlingar som är nödvändiga för att uppehållskort ska kunna utfärdas. Lag (2014:198).

12 § Ett föreläggande enligt 11 § får förenas med vite.

Fråga om utdömande av vite prövas av migrationsdomstol på ansökan av Migrationsverket.

Vid prövning av en fråga om utdömande av vite får även vitets lämplighet bedömas. Lag (2006:448).

12 a § /Trädde i kraft I:2014-05-01/ Migrationsverket ska utfärda

1. intyg om permanent uppehållsrätt till en EES-medborgare som har ansökt om sådant intyg och som har permanent uppehållsrätt,

2. uppehållskort till en EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare, om han eller hon har ansökt om sådant kort och har uppehållsrätt, och

3. permanent uppehållskort till en EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare, om han eller hon har ansökt om sådant kort och har permanent uppehållsrätt. Lag (2014:198).

Kategori 1: Arbetstagare och egen företagare i Sverige

Följande gällde 2005 och jag tror att det fortfarande är giltigt när det gäller uppehållsrätt som arbetstagare. Begreppet "arbetstagare" vad avser fri rörlighet har en gemenskapsrättslig innebörd och det får inte ges en nationell tolkning. De kriterier som EG-domstolen fastställt är bindande för alla medlemsstater.

- Arbetet som utförs är en faktisk och genuin ekonomisk aktivitet.
- Arbetstagare utför, under en viss tid, mot ersättning, arbete av ekonomiskt värde åt någon annan under dennes ledning.
- Det är inte nödvändigt att arbetstagaren kan försörja sig på sin inkomst, men det får inte vara så ringa att det i praktiken är av helt marginell och underordnad betydelse, se Kammarrätten i Göteborgs dom 11 juni 2010, mål nr 3177-09.
- Något direkt krav på att lönen ska utges i form av pengar finns inte. Även den som får lön i form av kost och logi kan betraktas som arbetstagare. (Som jag ser det krävs det dock mycket speciella omständigheter för att vi ska betrakta någon som anställd om den inte får lön. Ett fall gällde en person som under ett och ett halvt år vistats i ett annat land i ett form av kooperativt leverne och därmed klarat sig. Domen gällde inte bistånd till uppehälle, han klarade sig även fortsättningsvis, utan om han skulle få stanna i landet. Jag tycker exempelvis inte att den som "jobbar" som hembiträde och får "betalt" med gratis sängplats och mat är att betrakta som "anställd" och därmed har uppehållsrätt. (Oklart om denna bedömning fanns med i Göteborgsdomen ovan)
- En musiklärare som arbetade tolv timmar i veckan ansågs uppfylla kravet på anställd och därmed ha uppehållsrätt. I ett annat rättsfall har det räckt med tio timmar i veckan.

Prop 2005/06:77 Genomförande av EG-direktivet om unionsmedborgares rörlighet inom EU och varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, på sidan 183 finns angivet källor till ovanstående. På "eur-lex.europa.eu/sv/index.htm" kan man söka i EU:s databaser (även om jag inte lyckats nå t vidare).

Enligt likabehandlingsprincipen har en företagare från annat EES-land lika mycket (litet?) rätt till bistånd som svenska företagare (enligt kommunallagen 2 kap 8 §), dvs bistånd kan vara aktuellt i akut nödläge om inte annan lösning finns.

Kategori 2: Arbetssökande med en verklig möjlighet att få en anställning

Vi ska alltså utreda om den sökande har "en verklig möjlighet att få en anställning". Detta beror dels på den enskildes förutsättningar, dels på den lokala arbetsmarknaden.

Personliga förutsättningar: Språk, Specialkunskaper, Kontakter, Hur väl genomtänkt/planerat?

Lokala arbetsmarknaden: Af:s bedömning, har de någon möjlighet att komma med en kvalificerad gissning hur lång tid det kan antas ta innan sökanden har en anställning? Finns tänkbara jobb? Finns personer med liknande kvalifikationer å hur länge har de stått till arbetsmarknadens förfogande?

Tidsperspektiv för arbetssökande EES-medborgare?

Sex månader enligt Antonissendomen (EG-domstolen, mål C-292/89) från åttitalet eller jämföra med a-kassans tre månader gällande 2013?

Kan det antas att de arbetssökande som regel lämnar landet om de inte får något arbete? (Regeringens proposition 2005/06:77 sidan 110)

Jag tycker att det är väldigt märkligt att EG-domstolens dom i Antonissen-situationen, ska användas som mått för utredningstiden för att kunna se om någon "har en verklig möjlighet att få en anställning"!!?! Domen säger att det under 80-talet var OK för Storbritannien att ha en **maxgräns** på sex månader. Lämplig minimigräns på 10-talet??

Oavsett detta är det viktigt att vi talar om för en arbetssökande EES-medborgare som beviljas bistånd att det är för en månad i taget och så länge som vi bedömer att det finns en "verklig chans att den får en anställning".

Ur Antonissendomen: "kan en tidsfrist på sex månader --- inte anses otillräcklig för att ge de berörda personerna möjlighet att, i värdlandet, informera sig om de erbjudanden om anställning som motsvarar deras yrkesmässiga kvalifikationer och att, i förekommande fall, vidta nödvändiga åtgärder för att bli anställd och en sådan tidsfrist inskränker således inte den ändamålsenliga verkan av principen om fri rörlighet."

Kategori 3: Studerande

De ska kunna försörja sig själv och sina familjemedlemmar, vilket gör att vi inte har så många ansökningar ifrån denna kategori. Kan exempelvis vara i akut nödlägen och då gäller likabehandling.

Kategori 4: Med tillräckliga inkomster/tillgångar för att klara sig själv

Ligger i förutsättningarna att denna grupp inte blir aktuella hos oss. Om det är akut nödläge, exv bankstrul, kan de dock vara berättigade bistånd. Jag tror att det i en sådan situation skulle bli fråga om "förskott på förmån", beviljas enligt SoL 4 kap 1 § med villkor om återbetalning.

Familjemedlem: exempelvis barn som är beroende av sin förälder

En 26-årig kvinna från Filippinerna ansågs vara beroende av sin mor som tjugotre år tidigare lämnat henne till sin mor (det vill säga flickans mormor). Mamman hade därefter flyttat till Tyskland. Fått medborgarskap där. Gift sig med en norsk man. Bosatt sig i Sverige. Under flera år hade de regelbundet skickat pengar till dottern. Migrationsöverdomstolen frågade EU-domstolen om 26-åringen skulle anses vara beroende av mamman för sin försörjning.

Det måste vara styrkt att det föreligger ett faktiskt beroendeförhållande i släktingens ursprungsland. "Det är däremot inte nödvändigt att fastställa varför beroendeställning föreligger och därmed varför bistånd ges." Det räcker med att visa att pengar regelbundet och under lång tid överförts för att släktingen skulle kunna sörja för sina grundläggande behov i ursprungslandet. Det kan inte "krävas att släktingen dessutom visar att hon försökt att få ett arbete, få hjälp för sin försörjning från ursprungslandets myndigheter och/eller på annat sätt klara sin försörjning men att detta inte har varit möjligt". EU-domstolen 16 januari 2014 (mål C-423/12)

Migrationsöverdomstolen 15 april 2014, mål nr UM 10697-11

Steg 2: "Vanlig" utredning. Uppfyller socialtjänstens villkor för att få bistånd

Gör den så gott den kan? Är det sökta nödvändigt för en skälig levnadsnivå? Går det att lösa på annat sätt?

GRÄNSDRAGNING MELLAN KOMMUNER

Nytt kapitel, maj 2011, som betonar "Bosättningskommunens" ansvar, SoL 2 a kap.

GRUNDREGELN

Bosättningskommunen ansvarar för stöd och hjälp om det inte är ett akut nödläge. Då har vistelsekommunen ansvar, SoL 2 a kap 2, 3 §.

BOSÄTTNINGSKOMMUN

Med bosättningskommun avses i socialtjänstlagen

1. den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller
2. om den enskilde är stadigvarande bosatt i en kommun men har sin starkaste anknytning till en annan kommun, den sistnämnda kommunen, eller
3. om den enskilde saknar stadigvarande bostad, den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning. (SoL 2 a kap, 3 §)

VISTELSEKOMMUN

Vistelsekommunen är den kommun där sökande faktiskt befinner sig. Det faller sig tämligen naturligt att den enskilde kan vända sig till socialtjänsten i den kommun han/hon befinner sig om det är ett akut nödläge. Socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en lägre nivå bl.a. om den enskilde hamnat i en akut nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att få möjlighet att reda upp den, Socialstyrelsens Allmänna råd SOSFS 2013:1, sidan 6.

Oenighet om vad som är vistelsekommun och vad som är bosättningskommun

Frågan om när en vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen ska innebära att bosättningskommunen ändras, bör avgöras av vad den enskilde har för avsikter med vistelsen. Om han eller hon har för avsikt att återvända till sin bosättningskommun och har kvar sin bostad anser regeringen att bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun som regel inte bör ändras. Regeringen anser dock, till skillnad från utredaren, att vistelsekommunen ska anses vara bosättningskommun så snart den enskilde uppger att han eller hon inte ämnar återvända till ursprungskommunen. Regeringen vill med detta betona att det är viktigt att kommunerna är lyhörda och inte kräver att en person som inte avser att återvända till den tidigare hemkommunen ska återvända. Anger en person att han eller hon inte avser att återvända så måste kommunen respektera detta.

I detta sammanhang bör också uppmärksammas att regeringens förslag innebär ett klargörande av att vistelsekommunen alltid ansvarar för stöd och hjälp till den enskilde så länge inte bosättningskommunen är klarlagd. Vistelsekommunen kan således inte avsäga sig sitt ansvar för den enskilde genom att hänvisa till folkbokföringskommunen (Proposition 2010/11:49: Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun, sidan 39).

FOLKBOKFÖRINGSKOMMUN

När någon sitter i fängelse är folkbokföringskommunen ansvarig. Likaså när någon är på sjukhus (om det inte är en kommun som tagit initiativ till placeringen). Detta gäller även frågor som aktualiseras inför avslutning av vården. Det vill säga att när någon ringer från fängelset och söker bistånd är det viktigt att ta reda på var den är skriven, SoL 2 a kap 5 §.

När det gäller frågan om ansvarig kommun enligt socialtjänstlagen kan vistelse i häkte inte jämföras med kriminalvård i anstalt. Undantagsbestämmelsen i ... SoL är därför inte tillämplig om någon sitter häktad. När den biståndssökande efter häktestiden blir placerad på kriminalvårdsanstalt aktualiseras däremot denna bestämmelse på så sätt att den kommun, där den enskilde är folkbokförd, då får ta över ansvaret för bl.a. bistånd. Kammarrätten i Stockholm 28 oktober 2004, mål nr 6188-04

PLACERINGSKOMMUN

Regeringen föreslår att den kommun som beslutat om boende i en annan kommun behåller ansvaret för stöd- och hjälpinsatser, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun. Det avser framförallt olika grupper av personer som är hemlösa, t.ex. enskilda för vilka bosättningskommunen inte är klarlagd eller när en hotad person som beviljats skyddat boende inte har någon klar bosättningskommun. Så snart bosättningskommunen är klarlagd kan kommunen ansöka om att ärendet överflyttas dit. Denna bestämmelse omfattar samtliga insatser som den enskilde kan ha behov av, inte bara de som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet. (Propositionen 2010/11:49, sidan 46)

Hot- och våldsutsatta

Det ska alltid tas hänsyn till om den sökande varit utsatt för hot och/eller våld, exempelvis kan denne söka hjälp och stöd innan den flyttat till kommunen, SoL 2 a kap, 8 § p 2.

Om den hotade på eget initiativ akut beger sig till en annan kommun och under vistelsen där söker stöd och hjälp gäller vistelsekommunens yttersta ansvar i den akuta situationen. Enligt förslagen i denna proposition har bosättningskommunen det huvudsakliga ansvaret för den enskilde även om han eller hon vistas i en annan kommun. Vistelsekommunen är dock enligt regeringens förslag alltid skyldig att genomföra de insatser som den akuta situationen kräver, t.ex. skyddat boende och **ekonomiskt bistånd**, i avvaktan på att bosättningskommunen erbjuder behövliga insatser. Vid bedömningen av när en vistelsekommun övergår till att vara bosättningskommun, kan det finnas anledning att ta särskild hänsyn till denna grupps speciella situation och därmed tillåta den enskilde att vistas tillfälligt i en kommun under längre tid utan att den gamla bosättningskommunens ansvar upphör och övergår till vistelsekommunen i egenskap av ny bosättningskommun. Detta gäller självfallet under förutsättning att den enskilde inte uppger sig vilja byta bosättningskommun permanent. (Propositionen 2010/11:49, sidan 42)

Placerad i annan kommun i femton år skulle inte överföras

En kvinna hade varit placerad i en annan kommun i femton år och placeringskommunen tyckte att ärendet skulle flyttas över till kommunen där behandlingshemmet var. Men Högsta förvaltningsdomstolen tyckte att det räcker inte med att en person ska ha starkast anknytning till kommunen för att ärendet ska överlämnas. Dessutom ska det utifrån den enskildes önskemål, hjälpbehovens varaktighet och omständigheter i övrigt framstå som lämpligt att ärendet flyttas över, SoL 2 a kap 10 §. Enbart det faktum att det var fråga om en långvarig placering var inte tillräckligt för att ärendet skulle flyttas över. Eftersom personen i det aktuella fallet inte brydde sig om vilken kommun som hade ärendet och det inte heller fanns några andra saker som pratade för en överförings bestämde HFD att ärendet inte skulle överflyttas (HFD 28 juni 2013, mål nr 6359-12). Se även resonemanget kring Hemorts rätt på sidan 39 nedan.

Tvångsomhändertagen för rättspsykiatrisk vård skulle överföras från folkbokföringskommun till vistelsekommun

I förarbetena till 16 kap. 1 § SoL (prop. 2002/03:53 "Stärkt skydd för barn i utsatta situationer", s. 93-94, s. 109-110) uttalas att frågan om det är lämpligt att överflytta ett ärende får avgöras efter en individuell bedömning i varje enskilt fall. — Även placeringsärenden som gäller vuxna personer bör i vissa fall kunna flyttas över till vistelsekommunen utan att denna samtyckt. Det kan gälla t.ex. långvariga vistelser i ett familjehem i en annan kommun eller att en person med funktionshinder efter ett biståndsbeslut i hemkommunen vistas i en bostad med särskild service i en annan kommun. Tvångsomhändertagandet hade i detta fall varit i fem år och den intagne ville absolut inte tillbaka till placeringskommunen.

Kammarrätten i Sundsvall 3 april 2012, mål nr 2099-11

På tillfälligt besök

Östersundsbo besöker bekant i Luleå, har missat besökstid för att söka ekonomiskt bistånd, varvid Östersund inte beviljar bistånd utan hänvisar till vistelsekommunen, dvs Luleå. Förvaltningsrätten hänvisade till 2 a kapitlet i SoL och sa att bosättningskommunen, Östersund, skulle ta ställning till ansökan. Men kammarrätten påpekade att beslutet var taget innan 2 a kapitlet fanns, å då gällde vistelsekommunen, dvs Luleå skulle bedöma biståndsbehovet.

Kammarrätten i Sundsvall 13 mars 2012, mål nr 1622-11

Övernattar hos vän i grannkommun

Mannen vill bo kvar i Kävlinge men har ingenstans att sova där, utan får tillsammans med sin dotter bo hos en vän i Landskrona. Dottern går i skola och har sina kompisar i Kävlinge och mannen är inskriven på af där. Förvaltningsrätten hänvisar till SoL 2 a kap och anser att mannen har starkast anknytning till Kävlinge och att de ska ta ställning till hans rätt till bistånd. Men kammarrätten påpekar att SoL 2 a kap trädde i kraft 1 maj 2011 och ansökan gällde från 7 feb till 6 mars. Enligt då gällande lagstiftning gällde vistelsekommunens ansvar och det var rätt av Kävlinge att hänvisa till vistelsekommunen.

Kammarrätten i Göteborg 11 juni 2012, mål nr 6807-11

Vistelsekommunen kunde inte ordna boende, beviljade först husvagnsboende i grannkommunen och därefter biljett till kommun 100 mil norröver och avslag ansökan om annat bistånd

Kommunen har det yttersta ansvaret för att alla som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta kommer till uttryck bland annat i SoL 4 kap. där den som inte kan få sina behov tillgodosedda på något annat sätt har rätt till försörjningsstöd. I förevarande fall har visserligen Nacka kommun ordnat boende i Sollentuna men detta kan inte befria Nacka kommun från försörjningsansvaret då det inte är fråga om ett frivilligt val från familjens sida att flytta till Sollentuna.

Vad särskilt gäller anskaffande av bostad finns inte något stöd i SoL för att rätten till bistånd enligt denna lag är avsedd att omfatta tillhandahållande av bostad åt bostadslösa i allmänhet (jfr prop. 1979/80:1 s. 200 och 356 samt prop. 2000/01:80 s. 92). Vad lagstiftaren främst haft för ögonen har uppenbarligen varit ekonomiskt bistånd och bistånd till vård- och behandlingsinsatser samt stöd och service av olika slag. Bostadsförsörjningen regleras i annan ordning (se numera lagen /2000:1383/ om kommunernas bostadsförsörjningsansvar). I rättspraxis har dock rätt till bistånd genom tillhandahållande eller ombesörjande av bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. I rättsfallet RÅ 1990 ref. 119 konstaterade sålunda Regeringsrätten att den hjälpsökande tillhörde en sådan utsatt grupp som kunde behöva särskild hjälp t.ex. för att anskaffa bostad.

Något formellt hinder för socialnämnden att erbjuda en sådan biståndslösning i annan kommun har inte förelegat. Erbjudandet har emellertid utformats utan hänsyn till att familjen hela tiden motsatt sig att flytta från Stockholmsområdet, och den har heller inte accepterat socialnämndens förslag.

Enligt Regeringsrättens mening saknar en socialnämnd dessutom lagligt stöd för att inte respektera en enskilds klara ställningstagande i en så grundläggande fråga som byte av bostadsort. Oavsett anledningen till att familjen avböjt erbjudandet om placering i Sorsele har vidare socialnämnden i den föreliggande situationen inte kunnat undandra sig att lämna bistånd i någon form (a. prop. s. 526, jfr RÅ 1995 ref. 56).
RÅ 2004 ref 130

Rimligt krav att söka bostad inom pendlingsavstånd

Även om den enskildes ställningstagande om bostadsort bör respekteras, finns det ingen ovillkorlig rätt till en viss begärd insats och hänsyn måste även tas till vilka resurser som står till buds för socialnämnden (jfr RÅ 2004 ref. 130). Det bör enligt kammarrättens mening t.ex. kunna ställas som krav att NN söker bostad också i kommuner som i vart fall ligger inom pendlingsavstånd från Göteborg.

Kammarrätten i Göteborg 22 oktober 2012, mål nr 5112-12

Bostadslös i åtta år, bott hos kompisar i tre olika kommuner

Länsrätten: NN har skulder hos Kronofogdemyndigheten uppgående till ca 250 000 kr. Hade svåra recidiverande depressioner. Trots medicinering, har han kvarstående depressiva besvär som ibland gör honom oförmögen till initiativ samt få honom att tappa handlingskraft. Av intyg framgår att det är av yttersta vikt för hans psykiska hälsa att han snarast får tillgång

till eget boende. Han har tillsammans med sitt personliga ombud sökt 800 lägenheter men inte fått hyreskontrakt.

NN är bostadslös sedan åtta år tillbaka. Han blev folkbokförd i Ale kommun i samband med flytt till bekanta i Sannum. Han är skriven på Älvängens församling och har etablerad kontakt med Psykiatriska öppenvårdsmottagningen i Älvängen samt har adress Poste Restante i Ale kommun. Han har inte haft eget boende i Ale kommun. Han har vid flera tillfällen bott i husvagn och får numer sova hos olika bekanta i Borås, Göteborg och Kungälv varför han kontinuerligt flyttar mellan dessa kommuner.

Det kan således inte konstateras att NN haft sin dygnsvila eller stadigvarande vistelse i någon specifik kommun. Trots att NN haft sin dygnsvila i andra kommuner utgör ovan angivna omständigheter skäl för att Ale kommun ska anses ha ansvar att tillse att NN får det stöd och den hjälp som han behöver.

Kammarrätten finner det så oklart var NN tillbringar sin dygnsvila att det utifrån hans boendesituation inte går att avgöra vilken kommun som är hans hemkommun. Inte heller är utredningen sådan att det, kopplat till uppkomsten av hans biståndsbehov, går att fastställa en biståndspliktig vistelsekommun. Enligt vad som framkommit i målet är NN emellertid folkbokförd i Ale kommun, har en postadress där samt genomgår vård i kommunen. Någon närmare anknytning till någon annan kommun går inte att fastställa. Nämnda förhållanden utgör därför enligt kammarrättens mening tillräckliga omständigheter för att anse att Ale kommun är den kommun som har det yttersta ansvaret för att lämna NN den hjälp och det stöd han behöver. Detta får även anses gälla frågan om NN:s behov av bostad.

Hemortsrätt?

En biståndsberättigad mister inte rätten till bistånd enbart av det skälet att den flyttat från en kommun till en annan. Avgörande är om det påverkar den enskildes möjligheter att få annan försörjning än ekonomiskt bistånd.

Flytt från Umeå till Gävle var Ok.

KR Sundsvall 23 februari 2010, mål nr 2722-08

Flytt från Göteborg till Haparanda var inte Ok

KR Sundsvall 21 september 2010, mål nr 464-10

Svårt att somna?

Det kan vara ett bra sömnpiller att läsa nedanstående tre meningar med åsikter om bestämmelsen i Kungl. förordning den 25 maj 1847 om att det krävdes tre års boende utan fattigvårdsstöd för att någon skulle få hemortsrätt i en kommun den flyttade till (det vill säga innan inflyttningskommunen skulle ta över det ekonomiska ansvaret för fattigvårdens kostnader).

FORNA TIDERS "HEMORT" /BOSÄTTNINGSKOMMUN

"Både här och i andra länder, säger kommittén sålunda, har erfarenheten nogsamt visat, att då någon längre tids vistelse fastställes såsom villkor för att inom ett samhälle förvärfva försörjningsort, det egoistiska sträfvandet att freda sig själf och sitt samhälle från framtida fattigvårdsutgifter håller sin synnerliga uppmärksamhet fästad å sådana från andra samhällen inflyttade personer, som af en eller annan anledning kunna befaras komma att i framtiden falla samhällets fattigvård till last, samt söker på hvarjehanda sätt få dem aflägsnade från samhället, innan den för hemortsrätts förvärfvande bestämda tiden tilländagått. Vanligen begagnades härvid utvägen att genom vederbörande husbönders och jordägares själfvilliga eller med hvarjehanda mer eller mindre lofliga bevekelsemedel påverkade åtgärd att från innehafvande tjänst, hemman, torp eller andra lägenheter uppsäga och bortdrifva de ifrågavarande personerna nödga dem att före den tid, då samhällets möjliga ansvarighet för deras framtida fattigvård skulle inträda, därifrån till annat samhälle afflytta, och då detta förfarande förnyades i det ena samhället efter det andra, måste däraf blifva en följd, hvad ock vid tillämpningen af 1847 års förordning stadgande om treårig stadig vistelse såsom grund för bestämmande af försörjningsort ganska ofta visade sig inträffa, att en sådan person icke allenast vida tidigare än eljest skulle blifvit fallet om det ej helt och hållet kunnat förebyggas, kom i behof af fattigvård, utan äfven att han för sig och sitt hushåll efter årslånga tvister såväl hos särskilda länsstyrelser som hos Kungl. Maj:t slutligen förklarades i fattigvårdshänseende tillhöra ett samhälle, där han ej under de senaste tjugu till trettio åren vistats och där han, okänd för de flesta om ej alla samhällsmedlemmarna, bemöttes med hårdhet och ovilja, synnerligast då han efter föregångna långvariga tvister om rätta försörjningsorten tillskyndat samhället utom ansvarighet för den framtida fattigvårdstungan en kännbar ersättningskyldighet för den fattigvård, som af annat samhälle lämnats under den tid, tvisterna pågått. Icke heller hade det varit sällsynt, att till samhället inflyttade mindre bemedlade personer före de tre årens utgång på lämpligt sätt fömådades att begära eller mottaga fattigunderstöd, på det att deras förvärfvande af hemortsrätt måtte därigenom afbrytas och samhället försättas i tillfälle att på grund däraf väcka talan om deras återförande till det samhälle, hvarifrån de inflyttat."

"Om hemortsrätt och godtgörelse för fattigvård" af Kammarrättsrådet G Heremarck, Fattigvård och folkförsäkring, skriftserie utgifven av Centralförbundet för socialt arbete (C. S. A:s) fattigvårdskommitté, N:o 11, 1906. (Eventuellt blev det nå't fel när jag skrev av den, men det tror jag inte :-)/Nad

Personer med missbruksproblematik

Socialnämnden tyckte att missbrukarens behov av boende kunde tillgodoses genom att han flyttade in i kommunens boende, där han dessutom skulle få hjälp med sitt missbruk.

Kammarrätten i Sundsvall tyckte att det var rätt att avslå ansökan.

Tre paragrafer var aktuella:

SoL 4 kap 1 § som säger att bistånd beviljas till "den som inte själv kan ...", dvs sökanden ska göra vad den kan för att få annan försörjning;

SoL 4 kap 3 § som säger att riksnormen kan reduceras om det finns särskilda skäl, exv att biståndet används till annat än vad det är avsett till (exv missbruk) och

SoL 5 kap 9 § som säger att nämnden ska noga bevaka att planerad plan för hjälp och stöd fullföljs

Regeringsrättens dom, Regeringsrättens Årsbok 2009, referat nummer 103 (RÅ 2009 ref 103) .

SoL 4 kap 1 §

En arbetslös biståndssökande som kan arbeta ska genom att t.ex. aktivt söka arbete själv göra vad den kan för att på sikt bli självförsörjande. Socialtjänsten har också ett ansvar för att erbjuda den enskilde behövlig hjälp för att kunna uppnå detta.

När det gäller personer som på grund av t.ex. allvarligt missbruk inte bedöms kunna klara av att försörja sig själva måste socialtjänstens insatser emellertid ges en annan inriktning. I dessa fall har myndigheten att i första hand erbjuda honom eller henne hjälp mot missbruket. Lagstiftaren har betonat att i det arbetet ska principerna om frivillighet och självbestämmande vara vägledande. Det framgår också av förarbetena att lagstiftaren inte har velat ge socialtjänsten möjlighet att vid prövningen av rätten till försörjningsstöd uppställa andra krav än vad som följer av 4 kap. 4 - 6 §§ SoL. (Jag tycker att denna, regeringsrättens, formulering är konstig eftersom SoL 4:1 säger att "Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd", vilket bör väl innebära att det krävs att den enskilde gör det den kan för att få bistånd????)

SoL 4 kap 3 §

En annan sak är att socialnämnden enligt 4 kap. 3 § andra stycket SoL kan beräkna de kostnadsposter i försörjningsstödet som ingår i riksnormen till en lägre nivå i ett enskilt fall, om det finns särskilda skäl för det. Bestämmelsen är emellertid inte aktuell i detta mål, eftersom de kostnader som nämndens avslagsbeslut omfattade, för boende och fackföreningsavgift, inte ingår i riksnormen.

SoL 5 kap 9 §

Kammarrätten har, under åberopande av intentionerna bakom 5 kap. 9 § SoL, funnit att nämnden haft fog för sina beslut, eftersom en utbetalning av bistånd i förevarande fall skulle innebära att nämnden medverkade till P.S:s fortsatta missbruk. En sådan tolkning och tillämpning av 5 kap. 9 § SoL är enligt Regeringsrättens mening inte riktig. Som framgått ovan syftar den bestämmelsen till att framhålla dels socialtjänstens ansvar för aktivt uppsökande

och motiverande arbete, dels att vård och behandling ska planeras i samförstånd med den enskilde missbrukaren.

Kontentan av detta:

Det kan således inte uppställas villkor för en missbrukare att han eller hon ska delta i t.ex. ett visst rehabiliteringsprogram. Om försörjningsstödet villkoras i sådana hänseenden innebär det i praktiken att myndigheten tillämpar en sanktion som socialtjänstlagen inte ger utrymme för. Regeringsrätten finner på grund härav att socialtjänsten inte kan vägra en missbrukare försörjningsstöd av det skälet att han eller hon inte vill godta, eller inte fullföljer, viss planering eller vissa insatser som har till huvudsakligt syfte att rehabilitera honom eller henne från missbruket (jfr RÅ83 2:70 och RÅ84 2:86).

Men delta i utredning

Socialstyrelsen skriver på sidan 21 i sina Allmänna råd (SOSFS 2013:1) "Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan."

Det finns några kammarrättsdomar där det bedömts att sökanden genom att inte komma på besök (exv Kr i Stockholm 17 maj 2004, mål nr 790-04), eller vägrat deltagit i planeringssamtal (exv KR i Göteborg 13 december 2010, mål nr 3220-10), inte visat att den varit berättigad till bistånd.

Inte använda biståndet till annat

Enligt 4 kap. 3 § andra stycket SoL kan socialnämnden beräkna de kostnadsposter i försörjningsstödet som ingår i riksnormen till en lägre nivå i ett enskilt fall, om det finns särskilda skäl för det. Detta kan t.ex. gälla en missbrukare som uppenbart inte använder biståndet till vad det är avsett för (prop. 1996/97:124 s. 170).

Kammarrätten i Jönköping ansåg 25 april 2013, mål nr 2942-12, "Utredningen i målet talar för att NN hade ett pågående missbruk i anslutning till den aktuella biståndsperioden. Det fanns till följd av detta befogad anledning befara att biståndet skulle komma att användas till annat än vad det var avsett för. Det har därför funnits särskilda skäl att på sätt nämnden gjort beräkna de kostnadsposter i försörjningsstödet som ingår i riksnormen till en lägre nivå."

I samma ärende anser kammarrätten att en missbrukare kan nekas matpengar, med motivering att behovet hade kunnat tillgodosetts om inte tidigare inkomst använts till annat. Detta går helt emot regeringsrättsdomen RÅ 1995 ref 56, som slår fast att om sökande saknar mat och möjligheter att skaffa det, ska bistånd beviljas till det, oavsett anledning till situationen. Senare kammarrättsdomar har bedömt att detta inte gäller om sökande sätter i system att göra åt sina pengar till annat för att sedan söka bistånd till mat (exv KR Stockholm 9 december 2009, mål nr 4712-09 avslag matpengar och KR Göteborg 28 januari 2011, mål nr 1688-10 bifall matpengar).

IDEELLA SKADESTÅND

Regeringsrättsdom på oriktig grund?

I propositionen till ny socialtjänstlag m.m. (prop. 2000/01:80) diskuterades frågan om en person som har fått ett ideellt skadestånd ska behöva använda detta till sin försörjning. Regeringen anförde bl.a. följande (s. 94 f.).

Frågeställningen måste ses mot bakgrund av socialbidragets funktion som det yttersta skyddsnätet för människors försörjning. De flesta människor försöker med egen kraft lösa sina ekonomiska problem och först när inga andra möjligheter står till buds till försörjning kan socialbidrag komma i fråga. **För att principen för socialbidrag ska kunna upprätthållas gentemot dem som gör sitt yttersta för att klara sin försörjning kan det inte vara rimligt att tillgångar inte avräknas i sedvanlig utsträckning vid prövningen. Utan att i grunden göra om socialbidragets konstruktion är det därför inte möjligt att generellt skydda vissa tillgångar mot att beaktas vid prövning av rätt till ekonomiskt bistånd.** I sammanhanget kan även nämnas att kommunerna enligt kommunallagen (1991:900) har att behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat (likställighetsprincipen). **Ömmande skäl utgör i sig inte något sakligt skäl för särbehandling.** - Det måste dock samtidigt betonas att en individuell bedömning alltid måste göras i varje enskilt fall. Ibland kan det därför vara rimligt att det individuella synsättet vidgas eftersom förutsättningarna avviker från det som normalt förekommer vid socialbidragshantering. Ett sådant exempel kan vara en enskild som har fått ett ideellt skadestånd på grund av att han eller hon har varit utsatt för ett brott av något slag och t.ex. kan ha behov av långvariga och kostsamma behandlingar. Detta bör då rimligtvis beaktas vid biståndsbedömningen.

Det kan i och för sig anföras argument för att ett skadestånd för ideell skada eller en försäkringsersättning av det slag som MK erhållit inte ska behöva användas för den grundläggande försörjningen. Mot bakgrund av lagtextens utformning finner Regeringsrätten det dock inte möjligt att bortse från en sådan tillgång vid prövning av rätten till försörjningsstöd. Endast medel för att täcka klart förutsebara kostnader till följd av skadan synes kunna undantas vid denna bedömning. Detta hindrar inte att en kommun, med stöd av 4 kap. 2 § socialtjänstlagen, kan ge bistånd även då rätt till bistånd inte föreligger enligt 4 kap 1 § samma lag när det finns skäl för det. HFD 2010 ref 42.

ÖMMANDE SKÄL ÄR INGET SAKLIGT SKÄL ...?

Jämför:

Fängelselagen 10 kap

2 § En intagen får, om det finns särskilt ömmande skäl, beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid (särskild permission) om ...

Regeringens uttalande i lagrådsremissen, sidan 95:

om det finns särskilt ömmande skäl. En sådan vistelse utanför anstalt kan, förutom att motverka skadeverkningarna av ett långt frihetsberövande, avse en intagens behov av att vistas utanför anstalt för att t.ex. besöka en närstående som är svårt sjuk eller närvara vid en närståendes begravning.

Utlänningslagen 5 kap

6 § Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlänning om det vid en samlad bedömning av utlänningens situation föreligger sådana synnerligen ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige. Vid bedömningen skall särskilt beaktas utlänningens hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet.

Min kommentar:

Ska vi i vår helhetsbedömning inte ta hänsyn till hälsotillståndet och/eller om närstående är svårt sjuk eller ska begravas?

UTAN ATT I GRUNDEN GÖRA OM SOCIALBIDRAGETS KONSTRUKTION ÄR DET INTE MÖJLIGT ...?

"Är det inte möjligt" att göra undantag???

Ungdoms inkomst

SoL 4 kap

1 a § Följande inkomster ska inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 1 §

1. hemmavarande barns inkomster av eget arbete,
 2. hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete, om skolungdomarna är under 21 år.
- Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Inkomster som avses i första stycket får dock beaktas vid tillämpning av 1 § till den del de överstiger ett helt prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken..

Jobbstimulansavdrag

SoL 4 kap

1 b § För den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 1 § (särskild beräkningsregel).

Studierande behövde inte använda sina pengar till att betala junihyra

S.K. uppbar studiemedel fram till terminens slut. Studiemedel är avpassade till terminen och avsedda att täcka levnadskostnader som hänför sig till denna. Det saknas därför grund för att i ett biståndsärende kräva att den studerande med studiemedel ska täcka kostnader som hänför sig till tid efter terminens slut. Överklagandet ska således avslås.

HFD 2011 ref 56. *(???) Jag har inte hittat något lagstöd för att studeranden ska vara en prioriterad grupp i SOL eller några argument för Socialstyrelsens åsikt att de inte ska behöva betala hela junihyran med sitt studiestöd, även om de skulle kunna detta och ändå ha*

en skälig levnadsnivå. Vadå "Likställighetsprincipen"? I och för sig kul för studenter att kunna göra annat för pengarna än att behöva betala hyran ...)

Extra tillägget i Studiestödslagen (1999:1395) enligt departementschef Lena Hjelm-Wallén Jag vill understryka att det extra tillägget självfallet inte bör beaktas då familjers behov av bistånd från socialtjänsten bedöms, om sådant bistånd minskas på grund av tillägget är det studiesociala syftet förfelat (proposition 1983/84:127 om förbättrad studiehjälp och vissa sjukförsäkringsfrågor; sidorna 16 å 17).

RÅ 1990 Ref 7 - Extra tillägg till studiebidrag skall ej räknas som inkomst vid bedömning av behov av bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen.

RÅ 1996 ref. 12 - Extra tillägg till studiebidrag, utbetalat till en studerande som sammanbott med en annan studerande, har inte räknats som inkomst vid bedömning av behov av bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen.

SFI-bonus enligt Lag (2010:538) om prestationsbaserad stimulansersättning inom svenskundervisning för invandrare (togs bort 2014)

5 § Utbetald sfi-bonus ska inte beaktas vid tillämpning av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (eller lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Ersättning enligt Lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall

3 a § För den som har fått ersättning enligt denna lag skall tillgångar uppgående till ett belopp om etthundrasjuttiofemtusen (175 000) kr anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. bestämmelserna om bostadsbidrag i 97 kap, 6-10 §§ socialförsäkringsbalken,
2. bestämmelserna om bostadstillägg i 102 kap. 10-13 §§ samma balk,
3. 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453),
4. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), samt
5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Lag (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

Inkomstprövade förmåner och avgifter

16 § För den som har fått ersättning enligt denna lag ska tillgångar uppgående till ett belopp om tvåhundrafemtio tusen (250 000) kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. 97 kap. 6–10 §§ och 102 kap. 10–13 §§ socialförsäkringsbalken,
2. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
3. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
4. 2 kap. 7 § och 4 kap. 14 § studiestödslagen (1999:1395), eller
5. **4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453).**

Regeringen motiverade sitt beslut med att de övergrepp som begåtts mot de drabbade från statens sida skett enligt lag och att de befinner sig i en mycket speciell livssituation till följd av övergreppen. Även om den nu föreslagna ersättningen på många sätt skiljer sig från tvångssteriliseringersättningen, bl.a. genom att tvångssteriliseringarna skedde i enlighet med då rådande lagstiftning, menar regeringen att övergreppen eller försummelserna har påverkat de drabbade inte enbart under den tid som de varit omhändertagna för samhällsvård. Den har satt spår hos de drabbade för resten av livet och påverkat deras livssituation även i vuxen ålder. Det finns därför anledning att göra samma bedömning som i frågan om tvångssteriliseringersättning och undanta ersättningen vid beräkningar av vissa särskilt angivna förmåner, bidrag och avgifter. Undantaget bör gälla under resten av livet och

oavsett om pengarna rent faktiskt finns kvar eller inte. (Lagrådsremiss om Ersättning av staten till personer som utsatts för övergrepp eller försummelser i samhällsvården, sidan 48)

Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd, SOSFS 2013:1

sidan 20

Vissa faktiska inkomster bör socialnämnden dock i regel inte räkna med. Sådana inkomster är t.ex.

- ersättning för merkostnader till följd av funktionshinder,
- ersättning för omkostnader i samband med ett åtagande, t.ex. familjehemsersättningens omkostnadsdel,
- försäkringsersättningar som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust,
- skadestånd som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust,
- stipendier och fondmedel som är avsedda för ett visst ändamål, t.ex. en resa, eller
- extra tillägg till studiestöd.

Socialnämnden bör dock i regel räkna med försäkringsersättningar och skadestånd som kompenserar den enskilde för förlust av egendom som kunnat tillgodose hushållets behov genom att avyttras.

Omständigheterna i det enskilda fallet bör bli avgörande på samma sätt som om den enskilde hade haft kvar egendomen.

sidan 17

Exempelvis bör

- den enskilde inte vara tvungen att utnyttja ersättningsdagar med föräldrapenning före barnets födelse,
- den enskilde som har barn kunna spara upp till fyra veckors föräldrapenning per barn fram till det år då föräldrapenningen senast kan tas ut,

Kammarrätten Sundsvall 9 augusti 2011, mål nr 12-11. "Det har från nämndens sida inte ens påståtts att den aktuella fiskeutrustningen tidigare borde ha avyttrats för att tillgodose NN:s behov. Med hänsyn härtill och till vad som i övrigt framkommit finner kammarrätten att förhållandena i målet får anses sådana att ifrågavarande försäkringsersättning inte ska räknas in vid normberäkningen för september 2010".

Förvaltningsrätten i Karlstad 21 september 2011 ansåg att försäkringspengar avseende förlorat bohag i samband med en brand inte skulle räknas med som inkomst/tillgång. Det spelade ingen roll att sökande saknade eget boende. Vi hade använt CSN:s hemutrustningsnivå som mått för vad vi ansåg var nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå, tjugo tusen kronor, och att resten kunnat användas till försörjning. Detta var alltså enligt förvaltningsrätten inte korrekt. En tidigare liknande dom hade överklagats av oss, men kammarrätten hade då inte beviljat prövningstillstånd (beslut 12 maj 2011 i mål nr 2718-11).

Jo Nu :-)